

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΑΠΑΕ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται ἑτησίᾳ.
Ἐν Κωνσταντινουπόλει . . . . . Μεδς. 5

Ἐν τοῖς προαστείοις καὶ ἐπαρχίαις . Μεδς. 6
Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ . . . . . Φρ. 25

ΕΤΟΣ Ε'. ΕΝ ΚΩΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ, ΤΗ: 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1884. ΤΕΥΧΟΣ 5'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Μανουὴλ Ι. Γεδεών Βραχεῖα σημειώσεις περὶ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐλληνοῦ τυπογραφείου (1714 -- Ἐκκλησίαι συνίου ἱερέως πρὸς τὸν πάπαν Λέοντα Π' μεταρρασθεῖσα ἐκ τοῦ ῥωσικοῦ ὑπὸ Α. συνέχ.) -- Μανουὴλ Ι. Γεδεών Φιλίστορος Ἀποσημειώματα (Μάξιμος Μαργουίνιος -- Νικόλαος Μαλαξὸς -- Μανουὴλ Κατακουζηνός -- Δημήτριος Δισύπατος -- Ἰωσήφος Μελέτιος -- Νικόλαος, Ἐμμανουὴλ καὶ Μιχαὴλ Σοριανοί -- Δημήτριος, Ἰωάννης, Ἰερώνυμος καὶ Μιχαὴλ Κεγάλαι -- Ἰωάννης Εὐριπιώτης -- Δημήτριος νοτάριος -- συνέχ.) -- Πρόχειροι συμβουλαὶ εἰς ἱεροκλήρυκας συνέχ. -- Μνημεῖα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐκδιδόντος Μ. Ι. Γεδεών (ἱστορία τῆς ἀμεισητήσεως περὶ τοῦ «ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστίν» -- συνέχ.) -- Μ. Ι. Γεδεών Βραχεῖα σημειώσεις περὶ τοῦ Γενικοῦ ἱεροκλήρυκος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου -- Εἰδήσεις: Ἐκκλησίαι ἐν τῇ διασπορᾷ -- Ἐκκλησία Ῥώμης -- Γράμματα -- Ἐπιστήμαι -- Ἀρχαῖότητες: βιβλία νεοφανῆ θεολογικά, Πέτρος Νιστόισκου «Ὁδηγὸς Κωνσταντινουπόλεως». Ἀναγκαῖα ὑπόμνησις.

ΒΡΑΧΕΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

περὶ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ τυπογραφείου.

Ἡ παροῦσα μικρὰ σημειώσις κείσθω τοῖς φιλόστοροι καὶ τοῖς ἐρευνῶσι τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐλληνοῦ τυπογραφείων μικρὸν ἀνάγνωσμα μικρὰ τινα παρέρχον συμπληρώματα εἰς τὸ ἔργον, οὐ κατήρξατο ὁ καθ' ἡμᾶς διαπρεπὴς νομισματολόγος Παῦλος Λάμπρος, ἐκδούς ἐν τῷ ἄλλοτ' Ἀθήνησιν ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ «Χρυσολίδι» ἱστορικὴν πραγματείαν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι¹, ἧς σύνοψιν ἐποιήσατο ὁ τοῦ περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐλληνικῶν σχολείων σχεδιάσματος² ἐκδότης. Ἐγραψαν περὶ τυπογραφείων οἱ μακαρίζται Σοφοκλῆς Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἰδιάν, ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν πρὸς τὸν κ. Π. Λάμπρον καὶ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρετῆς³, ὅστις κἀν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ, ὃν ἐπιγράφει Νεοελληνικὴν φιλολογίαν, ὡς γνωστὸν, ἀνέγραψε τίτλους τινὰς βιβλίων ἐκδοσθέντων ἐκ τῶν τυπογραφείων ἄλλων καὶ δὴ καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἰασίου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου. Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ τελευταίου τούτου ἀναφέρεται ἡ σημερινὴ ἐκδιδομένη βραχεῖα σημειώσις, ἣν ἠρύσθη ἐκ τι-

νων ἐπιστολῶν Μητροφάνους Γρηγοῦ ἱερομονάχου γράφοντος πρὸς τὸν αἰοίδιμον πατριάρχην Ἱεροσολύμων Χρυσανθον.

Τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Βουκουρεστίου συνέστη πρὸ τοῦ 1690, διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο φαίνεται ἀπολυθεῖσα ἐκ τῶν πιεστηρίων αὐτοῦ ἡ τοῦ Μελετίου Συρίγου «Ἀντίρρησις κατὰ τῶν καλθινικῶν κεφαλαίων καὶ ἐρωτήσεων Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως» καὶ τὸ «κατὰ τοῦ σχίσματος τῶν παπιστῶν ἐγχειρίδιον» Μαξίμου Πελοποννησίου. τὸ μὲν πρῶτον ἐν μηνί Σεπτεμβρίῳ, τὸ δὲ δεύτερον ἐν ἰανουαρίῳ. Ὁ φιλόπνοος ἐκδότης τοῦ σχεδίασματος Ματθαῖος Παρανίκας ἀπατάται, νομίζω, ἀναγράφων εἰς τὸ 1690 τὴν ἰδρυσιν τοῦ τυπογραφείου τοῦ Βουκουρεστίου⁴ καίτοι δὲ κπραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὴν κάλλιστον ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἑλλαδίου⁵, ἀλλ' οὐκ ἀνέγνω τοῦτο, καθὰ τεκμαίρομαι ὁ Ἑλλαδίου δέχεται τὸ τυπογραφεῖον προϋφιστάμενον, τὸν δὲ Βασσαράβαν Βραγκοβάνον ἀνακρουθίσαντα καὶ πλουτίσαντα αὐτὸ, ὥστε δέον ἵνα δεχθῶμεν ὅτι συνέστη ἐπὶ τοῦ προκατόχου τοῦ Βασσαράβα ἄλλον οὐν τοῦ Σερβάνου Καντακουζηνοῦ, ἀποθανόντος τῷ 1689⁶ Μεταξὺ τῶν διορθωτῶν τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ τυπογραφείου γινώσκομεν Μιχαὴλ Μακρῆν, νοτάριον τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας (1690) -- Ἀνθιμον ἐξ Ἰβηρίας⁷ -- Ἰγνάτιον ἱερομόναχον Φυτιάνον (1701) -- Παναγιώτην Σιλωπέα -- Διονύσιον τὸν Φλωρον, καὶ ἀπὸ τοῦ 1705 Μητροφάνη ἱερομόναχον τὸν Γρηγοῦν.

Περὶ Μητροφάνους Γρηγοῦ γράφει τινὰ ὁ Ζαβίρας καὶ ὁ Κ. Σάθας⁸, ἱκανὰ δὲ καὶ ὁ Καισάριος Δαπόντες ἐν τῷ

1. «Χρυσολίδος» τόμ. Γ' καὶ Δ'.
2. Μ. Παρανίκα Σχεδιάσμα· σελ. 206—212.
3. Βρετοῦ «Χρονολογικὴ ἔκθεσις τῶν ἐλληνικῶν τυπογραφείων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθέντων βιβλίων» βραχυτάτη σημειώσις ἐν τῷ τοῦ 1864 α' Ἑθνικῷ Ἡμερολόγιῳ τοῦ Μαρτίου Π. Βρετοῦ.

4. Παρανίκα Σχεδιάσμα σελ. 210· ἴδε καὶ σημ. 1 τῆς 206 σελίδος.
5. Κ. Σάθας αὐτὸ ἐν Μολδοβλαχίᾳ ἑλληνισμὸς πρὸ τῶν Φαναριωτῶν, ἐν «Πανδώρα», τόμ. ΙΘ', σελ. 305 κ. ἐξ. Διορθωτὸς ὁ φίλος Κ. Σάθας γράφων ἐν σελίδι 307, σημειώσει 3 τὸν Οὐγκροβλαχίαν Ἀνθιμον «ἐκ τῶν ἡμετέρων λογίων» ὁ ἀείμνητος ἀνὴρ ἦν ἴσθρ τὸ γένος.
6. Διονυσίου Φωτεινοῦ ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας· τόμ. Β', ἐν Βιέννῃ 1848, σελ. 270 καὶ 271.
7. βλ. ὅσα περὶ τοῦ Ἀνθιμου καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ γράφει ὁ ἀτάσθαλος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης· τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν σελ. 309.
8. Ζαβίρας Νέα Ἑλλάς σελ. 439—442, Κ. Σάθας Νεοελλ. φιλολ. σελ. 445.

ιστορικῶ αὐτοῦ κατολόγω⁹. ἀλλ' οὐκ ἀκριβῆ λέγει τὴν ἡλικίαν τοῦ Γρηγοῦ, ἐν οἷς ἀφηγεῖται «ὅταν δεκαεπτά ἢ δεκαοκτὼ χρονῶν ὄντας ὑπῆγα εἰς Βουκουρέστι, εἰς τοὺς χιλίους ἑπτακοσίους τριάντα τὸν ἰούλιον... τότε ἐγνώρισα τὸν Μητροφάνην, τὸν ἐσυνασπράφηκα, καὶ ἀτός του μὲ εἶπεν, ὅτι ἦτον ἑκατὸν τεσσάρων χρονῶν, καὶ ἐπέρασε καιρὸς καὶ ἐτελεύθη». Οὕτως ἀνάγει τὴν γέννησιν τοῦ Γρηγοῦ εἰς τὸ ἔτος 1626· ἀλλ' αὐτὸς ὁ Μητροφάνης, γράφων τῷ Χρυσάνθῳ Ἱεροσολύμων τῇ 26 μαρτίου 1715 λέγει ὅτι ἦν ἑτῶν ἐξήκοντα· ἐγεννήθη ἄρα τῷ 1655, εἰ δ' ἐπέζησε πολλὰ ἔτη μετὰ τὸ 1721, ὅτε ὁ Δημήτριος Προκοπίου παραδίδωσιν ἡμῖν ὅτι ἐξῆ ἔτι, καὶ ἐπέκεινα τοῦ 1730, ὅτε «τὸν ἐσυνασπράφηκεν» ὁ πολυγράφος Δαπόντες, ἀπεβίωσεν ἄρα τὸ πολὺ ὀγδοηκοντούτης. Παρὰ τῷ Δαπόντε εὐρίσκωμεν κατάλογον τῶν ἀκολουθιῶν, ἃς ἔγραψεν εἰς διαφόρων ἀγίων μνήμας, ὡς καὶ ὅτι ἦν ἀνεψιὸς Μητροφάνους μητροπολίτου Κυζίκου, παραιτησαμένου τὸν θρόνον, ἀγνωσοῦμεν πότε.

Ἐπιστολαὶ τινες τοῦ Μητροφάνους ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ περὶ ὀφρικίων Συνταγματίου τοῦ Χρυσάνθου. Τοῦ βιβλίου τούτου ἐξετυπώθησαν τῷ 1715 ἀντίτυπα 500 εἰς φύλλον, ἐκ δὲ τοῦ χάρτου, διότι κατέχει τὸ Συνταγματίον 39 καὶ ἡμισυ τυπογραφικὰ φύλλα, τὸ ἐν πέμπτῳ ἐδωρήσατο, διὰ τὴν ἀκραν αὐτοῦ πρὸς τὸν Χρυσάνθον εὐλάβειαν ὁ Οὐγκροβλαχίας Ἀνθιμος, ὁ μετ' ἰδιάζοντος φίλτρου ἐφορευίου τοῦ τυπογραφείου, οὐ μόνον ὅτε διετέλει ἐφορμῆναχος, ἀλλὰ καὶ μητροπολίτης Οὐγκροβλαχίας γενόμενος.

Κατὰ τὸ 1714 ἐχύθησαν νέα στοιχεῖα· καὶ τότε δὲ ὁ Οὐγκροβλαχίας Ἀνθιμος δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἀπολελυμένης τῇ 9 αὐγούστου 1714 ἀναγγέλλει πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Χρυσάνθον ὅτι δωρεῖται αὐτῷ πάντα τὰ γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ ἔξοδα χυτηρίων τε καὶ τυπογράφων· ἐκ τῶν ὀλίγων ἄρα τούτων συνάγομεν ὅτι τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐχύθησαν ἐπὶ σκοπῷ ἵνα χρησιμοποιήσωσιν αὐτὰ πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ περὶ ὀφρικίων Συνταγματίου. Τῇ 26 ἰανουαρίου 1714 γράφων ὁ Μητροφάνης Γρηγοῦ τῷ Χρυσάνθῳ εἰδοποιεῖ ὅτι ἐν τῇ εἰς Βουκουρέστιον μεταφορᾷ τῆς τυπογραφίας ἀπωλέσθησαν ἱκανὰ στοιχεῖα· «ἐκ μὲν τῶν συνθέτων ἑλλείπουσι δεκατρία· ἐκ δὲ τῶν ἀπλῶν, ὑπογεγραμμένων καὶ μὴ δεκαενέα».

Συντελεσθείσης τῆς ἐκτύψεως τοῦ Συνταγματίου, ὁ Οὐγκροβλαχίας Ἀνθιμος ἐδωρήσατο τῷ Μητροφάνει Γρηγοῦ εἰκοσιτέσσαρα ἀντίτυπα, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ἐπὶ τῇ ἐκτύπωσει καταβληθέντων κόπων, εἰ καὶ μικρὸν ἀκολουθῶς ὁ Χρυσάνθος ἔγραψεν ὅτι οὐδὲν ἀντίτυπον ἔδει ἵνα ἐπιτρέψωσιν ἰν' ἀποσταλῆ ἔξω, ἀνευ ἀδείας αὐτοῦ, φαίνεται, ἰδίως. Ἀλλὰ τῇ 12 αὐγούστου τοῦ 1714 αὐτὸς ὁ Γρηγοῦ γράφων τῷ Χρυσάνθῳ ὅτι ἔδωκεν ἐν ἀντίτυπον κατ' ἔθος τῷ ἡγεμόνι Στεφάνῳ Καντακουζηνῷ, ἐξῆτει τὴν ἀδειαν τοῦ Χρυσάνθου ὅπως χορηγηθῶσιν αὐτῷ εἰκοσιδύο ἀντί-

τυπα, ἅπερ ἔμελλε ἵνα διανείμῃ δωρεὰν εἰς τὰς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ μονάς.

Τί ἐλάμβανον οἱ διορθωταὶ καὶ ἐπιστάται τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ τυπογραφίας ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἀδῆλον ἡμῖν ἐστίν· ὁ Γρηγοῦ τῷ Στεφάνῳ Καντακουζηνῷ δοὺς ἀντίτυπον τοῦ περὶ ὀφρικίων Συνταγματίου τοῦ Χρυσάνθου γινώσκωμεν¹⁰ ὅτι πλουσίως ἡμείφθη. Ἀλλ' οὕτω κατὰ τοὺς μακαρίους ἐκείνους χρόνους ἡγεμόνες, ἄρχοντες τοῦ γένους ἡμῶν καὶ πατριάρχαι, τῶν γραμματέων ἐν γένει καὶ τῶν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀσχιζομένων ἀγαθοὶ προστάται γινόμενοι, ἅλλα παρεῖχον ἀρετῆς ἀρίστα, ἀρίστους ἀνδρας ἐν ἑαυτοῖς πολιτευομένους ἔχοντες καὶ μορφῶντες, μὴδὲ παρέχοντες εὐήκον οὐδὲ εἰς ῥαδιουργίας ἀποφωλίους, ἃς ἀθλία σχύθου διάνοια ἠδύνατο ἵνα συλλάβῃ καὶ διακῶ. Οἱ μὴ ἔχοντες ἕτερον σκοπὸν τῆς ἑαυτῶν ἐν τῇ κοινῶν ἀναστροφῆς καὶ δράσειος ἢ τὸ καλὸν τῆς κοινῶν, ἐν ἧ' ἀνεστρέφοντο, τοῦ καλοῦ τούτου πάσῃ θυσίᾳ τὴν πραγμάτων ἐπιδιώκοντες, ἀνεκούφιζον τὰς ἀνίας τοῦ βίου ἀπὸ τῆς ἡγεμονικῆς προστασίας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀρχόντων, καὶ μετ' αὐταπαρηγίας ἐφ' ὃ ἐτάχθησαν εἰργάζοντο καὶ ἐπὶ ὀλίγα πιστοὶ καὶ ἐπὶ πολλὰ πιστότεροι ἀναδεικνύμενοι.

Τοιούτων ἀνδρῶν ἡ πολιτεία καὶ αἱ πράξεις στηλογραφούμεναι οὐχ ὅλως ἀσυντελῆς ἐάν, τοῖς ἐν αὐχμῷ μεγάλων ἰδιωτικῶν καὶ κοινωρικῶν ἀρετῶν ζῶσιν ἀνάγνωσμα κείμενον, καταλάβωσιν ἅπασι ἐν ἐκάστῳ τῆς «Ἐκκλησιᾶς ἀληθείας» τόμῳ τὰς πρώτας τεύχους τινὸς σελίδας, πρώται ἐλκύουσαι τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιεικῶν ἡμῶν ἀναγνωστῶν.

M. I. ΓΕΛΩΝ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΠΑΝ ΛΕΟΝΤΑ ΙΓ'.

Ἡ ἐνέργειά μου, σύμμορφος πρὸς τὰ καθήκοντα τοῦ ἀληθοῦς ποιμένος τῶν ψυχῶν, δὲν πρέπει εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ κόσμου τούτου. Ἐκ τούτων, οἱ μὲν προσπαθοῦσι νὰ ἦνε φιλελεύθεροι καὶ ἀγαπῶσι νὰ προσφέρωνται μετ' ἀδιαφορίας πρὸς πᾶν θρησκευτικόν, ἢ ὀλοτελῶς μάλιστα ἀποστρέφονται πᾶσαν θετικὴν θρησκείαν, οἱ δὲ, καὶ ἰδίᾳ οἱ κύριοι τῶν καπηλείων, μεθύσκουσι καὶ διαφθεῖρουσι τὸν λαόν, ὅπως τοιοῦτοτρόπως πλουτῶσιν, ἕτεροι δὲ προτιμῶσι νὰ ἐμβλέπωσιν ἐν τῇ θρησκείᾳ μέσον μόνον πρὸς ὑποστήριξιν πολιτικῶν συμφερόντων. Εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἀνέγερσις τοῦ πολωνικοῦ βασιλείου ἔχει πολὺ περισσοτέραν σημασίαν παρὰ τὴν διατήρησιν τοῦ βασιλείου τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀρέσκει καὶ δὲν δύναται ν' ἀρέσῃ, ὅτι ἐγὼ, διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ ἐν τῷ σχο-

10. σημείωσιν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μητροφάνους βλ. παρὰ Σάββ: Μεσαιων. βιβλιοθ. τόμ. Γ' σελ. 530.

* συνέχ. ἀπὸ σελίδος 71 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

λείω και κατά την θείαν λειτουργίαν, ἐξεγείρομαι κατά τῆς ἀδιαφορίας πρὸς τὴν πίστιν, ἐμμόνως μάχομαι ὑπὲρ τῆς καθαρότητος τῆς ἀποστολικῆς τάξεως καὶ τῶν ἀρχαίων ἐθίμων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν βασιζομένων διασαφητικῶν βουλλῶν τοῦ ἀποστολ. ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ὅτι ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω ἵνα ὁ ῥωσικὸς λαὸς τῆς ἀνατ. ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς συνενώσεως καὶ ὑποστηρίξεως τοῦ δογματικοῦ οὐνισμοῦ, μεταμορφῶται εἰς λαὸν πολωνικὸν τῆς λατιν. ἐκκλ. τάξεως. Λίαν καλῶς γινώσκω, ὅτι μεταξὺ τῶν ἀκολούθων τοῦ ἀνατολικοῦ τυπικοῦ, οὐνιτῶν τε καὶ μὴ τοιούτων, δὲν πρέπει καὶ δὲν δύναται ἀπολύτως νὰ ὑπάρχη ἄλλη τις διάκρισις, ἐκτὸς μόνον ταύτης, ἣτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν πηγάζει ἐκ τῆς παραδοχῆς ἢ μὴ παραδοχῆς τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου.

Οἱ ἡμέτεροι ὅμως ἐχθροὶ δὲν ἐννοοῦσιν οὕτω τὴν οὐσίαν τοῦ οὐνισμοῦ. Αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐμβλέπωσιν ἐν τῇ ἐνώσει τῶν ἐκκλησιῶν μίαν μόνην πολιτικὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐθνῶν, ἢ ὀρθότερον, ὑποταγὴν τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὸν πολωνικόν, καὶ φροντίζουσιν οὐχὶ περὶ τῶν δογμάτων, οὐχὶ περὶ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ οὐνισμοῦ ἐφ' ἅπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον, ἀλλ' ἀπεναντίας παντοιοτρόπως ἀντενεργοῦσιν εἰς τοῦτο καὶ φροντίζουσι μόνον τίνι τρόπῳ νὰ ἐκσπάσωσι πρόρριζα τὰς κατελθούσας μέχρις ἡμῶν κατὰ παράδοσιν ἀποστολικὰς τάξεις καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ τοῦλάχιστον νὰ διαστρέψωσι καὶ παραμορφώσωσιν αὐτὰ καὶ οὕτως ἐπιταχύνωσιν τὸν ὄλεθρον τῆς ῥωσικῆς ἐθνικότητος, καθὼς ἠράνισαν ἤδη διὰ τοῦ οὐνισμοῦ τοὺς ἐν Γαλικίᾳ ἄρμενίους. Ποτὲ καιρὸν οἱ ἄρμενιοὶ οὗτοι εἶχον ἐπίσης ἐντυθῆ, ἐν Λιβόβῳ, ἀρχιεπίσκοπον, ἐκλεγόμενον ὑπ' αὐτῶν, καὶ παρ' αὐτῷ ἐκκλησιαστικὸν συνέδριον, μετὰ καιρὸν ὅμως ἀπώλεσαν τοσοῦτον λαόν, ὥστε σήμερον καθ' ὅλην τὴν ἀρχιεπισκοπὴν δὲν ἀριθμοῦνται οὐδὲ τρεῖς χιλιάδες ψυχῶν, αἵτινες πρὸς τοῦτοίς ἤδη ἐξεπωλωνίσθησαν.

Πρὸς πραγματοποίησιν δὲ τῶν ὁδῶν αὐτῶν σχεδίων οἱ ἡμέτεροι ἐχθροὶ εὐρίσκουσι συνέργειαν καὶ παρὰ τῶν ῥωσῶν αὐτῶν ὀπαδῶν ἢ κολάκων. Τινὰς τῶν τελευταίων τούτων ἐφόβισεν ἡ πενιχρότης τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, ἀπωλέσαντας συνεπεῖχ' τοῦ οὐνισμοῦ πάντας σχεδὸν τοὺς εὐγενεῖς του καὶ τοὺς πολίτας τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων ἄλλους δὲ προσεῖλκυσε ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν οὐ μόνον ἐν τῇ Γαλικίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τῆς Αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἡ προσδοκία παρὰ τούτων μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῦ Πατρὸς τῆς οἰκουμένης «μεγάλου καὶ πλουσίου ἐλέους καὶ παντὸς δωρήματος τελείου». Οὗτοι, κατὰ τὸ παράδειγμα «τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπώλειας» μὴ διστάσαντος νὰ παραδώσῃ αἷμα ἀθῶν διὰ 30 ἀργύρια, οὐ μόνον δὲν ὑπερασπίζονται τὰ δικαιώματα τῆς ἑαυτῶν ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀπεναντίας σπεύδουσι νὰ παραδώσωσι τὰ δικαιώματα ταῦτα εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐν συνδέσμῳ μετ' αὐτῶν ἐπιμόνως ἀντενερ-

γοῦσι κατὰ τῶν ἀδελφῶν των, τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἑαυτῶν ἐκκλησίας καὶ παντὸς τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ.

Οἱ κόλακες οὗτοι, ἐπιτυχόντες, τῇ προστασίᾳ τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν, ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν, δὲν μεριμνῶσι περὶ οὐδενὸς ἑτέρου πλέον, ἢ πῶς ν' ἀρέσκωσιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. Ἐναργῶς βοήθησιν αὐτοὺς ἐν τῷ ἔργῳ ὅπως ἠθικῶς διατρίψωσι τὸν ἡμέτερον κληρὸν, τὸν ἄγαμον καὶ τὸν ἐγγαμον, διότι τοῦτο ἄγει εἰς τὴν διαφθορὰν παντὸς τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, ὅστις, ὡς καλῶς γινώσκουσιν οἱ ἡμέτεροι ἐχθροὶ, δὲν δύναται νὰ ἐκλατινισθῇ καὶ ἐπομένως νὰ ἐκπολωνισθῇ ἐὰν μὴ πρότερον ἠθικῶς διαφθαρή. Τὰ μέσα δὲ τὰ ἄγοντα εἰς τὴν διαφθορὰν ταύτην εἰσὶ γνωστὰ τοῖς πᾶσι, καθ' ὅσον ἡ ἡμέτερα ἐκκλησία καὶ πρότερον περιεκυκλοῦτο πάντοτε ὑπὸ πολυαριθμῶν ἐχθρῶν. Ὡστε καὶ οἱ νεώτατοι ἐχθροὶ, ἀκολουθοῦντες τοῖς ἴχνεσιν ἐκείνων, εὐκόλως δύναται νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Τοῦτο θὰ ὑποστηρίξωμεν διὰ πραγμάτων.

Ὁ μοναχικὸς ἢ ἄγαμος κληρὸς ἡμῶν, ἀνάγων τὴν ἀρχὴν του οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ μάλιστα μὴ ἀποτελῶν τάγμα τοῦ Μ. Βασιλείου (Basiliani); ἀλλὰ γνωστοῦ ἐν τῇ ἡμέτερᾳ ἐκκλησίᾳ ἀπλῶς μόνον ὑπὸ τὸ ὄνομα: μοναχικὸν τάγμα ἢ μελανηφόροι ἢ μέλας κληρὸς, εἶχε παρ' ἡμῖν τοιοῦτον διοργανισμὸν, ὅστις εἶναι γενικὸς εἰς ἅπαντα τὸν ἄγαμον κληρὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν ὁποῖον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διετήρουν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ αἱ ἀρχαιότεραι μοναὶ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας, καθὼς τὰ τάγματα τῶν Βενεδικτιῶν, τῶν Κεστερκίνων, δηλ. ἐκάστη μονὴ εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀββᾶ (ἡγουμένου) αὐτῆς ἢ ἀρχιαββᾶ (ἀρχιμανδρίτου) καὶ ἀπετέλει ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν λοιπῶν μονῶν καθιδρυμα, ὑποτεταγμένον μόνον εἰς τὸν κατὰ τόπον ἐπίσκοπον, ἢ συνεπεῖχ' σπουδαίων τινῶν αἰτιῶν, ἀνήγετο εἰς τὸν βαθμὸν σταυροπηγιακῆς μονῆς, ὑποτασσομένης ἀμέσως εἰς τὸν ἴδιον μητροπολίτην ἢ πατριάρχην. Τοιοῦτον δὲ διοργανισμὸν ἔχουσαι αἱ ἡμέτεραι μοναὶ, διοργανισμὸν διαγεγραμμένον ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων, ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσι καὶ ἡκμαζον. Εἰς τὴν τοιαύτην δὲ κατάστασιν συνήργει ἀφ' ἑνὸς μὲν, ὅτι ἅπαντες οἱ ἀποτελοῦντες τὸ δεύτερον εἶδος τοῦ κλήρου (λευκοὶ κληρὸς) ἦσαν ἐγγαμοὶ, οὕτως ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ χηρεῦσαντες ἐκ τοῦ κλήρου τούτου μετέβαινον εἰς τὰς μονὰς, αἵτινες τοιοῦτοτρόπως ἦσαν πλήρεις ἐμπείρων ἀνθρώπων ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἐπίσκοποι ἐξελέγοντο μόνον ἐκ τοῦ ἀγάμου κλήρου. Ἡ τοιαύτη ὁμῶς ἀνηθῆ κατὰστασις τῶν ῥωσικῶν μονῶν δὲν ἤρρεσεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐχθροὺς, καὶ διὰ τοῦτο διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν φροντίδων περὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν μονῶν, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς συμπτῆσεως ἐν τούτῳ τῶν ῥωσῶν κολάκων, κατώρθωσαν νὰ ἀκυρωθῇ ἐν ταῖς ἡμετέραις ῥωσικαῖς μοναῖς ὁ λαμπρὸς αὐτῶν ἀρχαῖος διοργανισμὸς καὶ νὰ εἰσπληθῇ ὁ διοργανισμὸς τῶν νεωτάτων θρησκευτικῶν ταγμάτων, ὡς τὸ τῶν πενήτων, παρὰ τὰς σοφὰς

ἀποφάσεις τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου, αἵτινες, ὡς ἐπικυρωθεῖσαι τῇ ἀμοιβαίᾳ συμφωνίᾳ τῶν ἀντιπροσώπων ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν, εἶνε ἀμετάβλητοι, καὶ ὡς πρὸς τὰς μονὰς ἀπολύτως οὐδεμίαν ἐπιτρέπουσι μεταβολήν. Συνεπεία τοιαύτης μεταμορφώσεως ἄπασαι αἱ μοναὶ μετὰ τῶν ἡγουμένων αὐτῶν καὶ ἀρχιμανδριτῶν ἀφῆρέθησαν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν κατὰ τόπους ἐπισκόπων καὶ ὑπετάγησαν πρῶτον μὲν εἰς τὸν οὕτως ὀνομαζόμενον πρωτοαρχιμανδριτήν(!), εἶτα δὲ εἰς τὸν οὕτως ὀνομαζόμενον πρωτοηγούμενον. Ἄλλ' οὗτοι καὶ ὁ πρωτοαρχιμανδριτῆς καὶ ὁ πρωτοηγούμενος, δὲν ἦσαν πραγματικῶς ἡγούμενοι πολλῶ δ' ἤτον ἀρχιμανδριτῆς ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ, ἀλλ' ἦσαν ἀπλοὶ μοναχοί, εἰς τοὺς ὁποίους σχεδὸν ὁμοίως, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἐπόπτας τῶν πενήτων τῶν λατινικῶν ταγματίων, ἐνεπιστεύοντο μόνον προσωρινῶς τὴν κυβερνήτην ἄπαντος τοῦ ἀγάμου κλήρου· ἐν τοιαύτῃ παρ' ἡμῖν ἀνηκούστῳ ἀνωμαλίᾳ, ἡ θέσις τοῦ ἀρχιερέως τῆς μονῆς ἤρξατο νὰ στερεῖται τῆς προτέρας αὐτῆς σημασίας, οὕτως ὥστε οἱ ἡγούμενοι, τηροῦντες μόνον τὸ ὄνομα τῶν ἡγουμένων, κατῆλλον εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀπλῶν ἐπιστατῶν, οἱ δὲ ἀρχιμανδριτῆς ἐξέλιπον ἐντελῶς, ὥστε τὸ ἀξίωμα τοῦτο τὴν σήμερον δὲν ὑφίσταται πλέον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ῥώσων οὐνιτῶν.

Τί θαυμαστόν, ἐὰν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ Ῥωσίᾳ (Τσερβόνια Ῥωσία, ἡ σημερινὴ Γαλικία), τῇ πατρίδι τῶν Ῥώσων καὶ οὐχὶ τῶν ἐπηλύδων πολωνῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν Ῥωσικῶν μονῶν ἠλαττώθη καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐλαττοῦται κατὰ τοσοῦτον, καθ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν μονῶν τῆς λατινο-πολωνικῆς ἐκκλ. τάξεως αὐξάνει. Τί θαυμαστόν, ἐὰν καὶ ἐν ταῖς ὑφισταμέναις εἰσέτι Ῥωσικαῖς τισὶ μοναῖς ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐλαττοῦται, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς εἰσαγωγῆς, παρὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου, τῆς ἀγαμίας καὶ παρὰ τῶ ἐνοριακῶ κλήρω. Ὁ κλῆρος οὗτος, ἐκλέγων ἄγαμον βίον, ἀποτρέπει τοὺς ἐραστὰς τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ ἀντενεργεῖ ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν ἀνύψωσιν προσώπων ἐκ τοῦ ἀγάμου κλήρου εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ὥστε μετὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς θέσεως τῶν ἡγουμένων ἐντὸς τῆς μονῆς δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ οὐδεμίᾳ ἐλπίς πρὸς ἀνύψωσιν καὶ αὐτῶν τῶν ὀρίων ταύτης. Τί θαυμαστόν, ἐὰν οἱ Ῥῶσοι μοναχοί, στερεθέντες πάσης ἐλπίδος πρὸς ἀνύψωσιν, καὶ περιφρονούμενοι, πρὸς μέγα σκάνδαλον τῶν πιστῶν λαϊκῶν, παραδίδονται εἰς τὰς ἀμαρτίας τῆς σαρκὸς καὶ, πρὸς πρόδηλον ἐξευτελισμὸν τῆς ἐκυτῶν κλίσεως, προτιμῶσι τὸ ἐνδυμα τῶν λατίνων μοναχῶν, δὲν ἐπιτελῶσι προσηκόντως τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ μάλιστα δὲν διστάζωσι νὰ συντέμνωσιν αὐτὴν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀποτινάξαντες ἀφ' ἑαυτῶν τὸν ζυγὸν τῆς μοναχικῆς πολιτείας, δουλεύουσι τῇ κοιλίᾳ μᾶλλον ἢ τῷ Θεῷ! Τί θαυμαστόν, ἐὰν, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐκδιώκεται ἐκ τῶν μονῶν ἢ ἐπίμονον ἐργασίαν ἀπαιτοῦσα ἐπιστήμη, πρὸς δὲ καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἀληθῆς εὐσέβεια, δι' ἧς ποτε οὕτως ὠ-

κοδομεῖτο ὁ πιστὸς λαὸς καὶ ἐνισχύετο ἐν πνεύματι ἀληθῶς χριστιανικῷ! Τοῦτο δὲ δὲν ἀρνοῦνται καὶ οἱ ἡμέτεροι ἔχθροί. Παρατηρήσαντες, ὅτι ἡ καταστροφή τοῦ ὑπὸ τῶν αἰῶνων δεδοκιμασμένου ἀρχαίου διοργανισμοῦ καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐπιφέρει ἤδη καρπούς, ὁποίους αὐτοὶ προσεδόκουν, ἤρξαντο κραυγάζοντες, ὅτι ἄπας ὁ ἄγαμος κλῆρος τῆς Γαλικίας ὀλοτελῶς πλέον διεφθάρη. Ἐκῆρυττον τοῦτο, ὅχι βεβαίως διότι ἐνδιεφέροντο περὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ Ῥωσικοῦ ἀγάμου κλήρου, καθ' ὅσον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὤφειλον νὰ ἐπιμένωσι μόνον ὅπως ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ ἀκεραιότητι αὐτοῦ ὁ ὑπὸ τῶν ἀγ. πατέρων παραδοθεὶς διοργανισμὸς τοῦ μοναχικοῦ τάγματος· ἀλλ' ἐκῆρυττον τοῦτο, ὅπως ἐμβάλωσι τοὺς Ῥώσους μοναχοὺς, οἵτινες καὶ ἄνευ τούτου ἐπέπεσον εἰς ἀθυμίαν, εἰς ἐτι περισσοτέραν ἀθυμίαν, κωλύσωσιν αὐτοὺς ν' ἀναστήσωσι τὴν καταπεσοῦσιν εὐταξίαν καὶ ὑποτάξωσιν αὐτοὺς μετὰ τῶν μονῶν καὶ τῶν περιουσιῶν αὐτῶν ὑπὸ τοὺς ἐπήλυδας πολωνοὺς μοναχοὺς, οἵτινες ἐνεκα τοῦ γνωστοῦ αὐτῶν μίσους πρὸς τὴν ἐθιμοταξίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὸν Ῥωσικὸν λαόν, δὲν θὰ ἐβράδυνον νὰ διαφθείρωσι τὰς τάξεις καὶ τοὺς κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῶν ὁποίων οὗτοι οὐδὲ δύνανται μάλιστα νὰ ἔχωσιν ὀρθὴν ἰδέαν. Συνέπεια δὲ τούτου θὰ ἦτον, ὅτι πάντας τοὺς εὐπολήπτους ἐραστὰς τοῦ μοναχικοῦ βίου ἢ ὀλοτελῶς θ' ἀπέτρεπον ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰς μονὰς, ἢ θ' ἀνέτρεπον ἐν τῇ τάξει τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας, καὶ τοιοῦτοτρόπως, σὺν τῇ βαθμιαίᾳ ἐλαττώσει τῶν μοναχῶν τῆς ἀνατολικῆς τάξεως, θὰ εἰσῆγον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λατίνους μοναχοὺς.

Οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν οὐρανόν! Οἱ ἡμέτεροι ἔχθροί λῖαν καλῶς γινώσκουσι τὴν ὁδὸν ἐκείνην, δι' ἧς αὐτοὶ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας κατώρθωσαν ἵνα αἱ πλουσιώταται καὶ ἐνδοξόταται μοναὶ τῆς ἀνατολικῆς τάξεως, αἱ εὐρισκόμεναι ἐντὸς τοῦ γείτονος οὐγγρικοῦ κράτους ἀφαιρεθῶσι παρ' ἡμῶν καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν λατίνων, τοὺς δὲ μοναχοὺς τῆς ἀνατολ. τάξεως ἐξηνάγκασαν νὰ παραδεθῶσι νέον διοργανισμὸν, ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν πενήτων τῶν λατινικῶν μοναχικῶν ταγματίων, καὶ παντὸς ἤττον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ μοναχικοῦ τάγματος τῆς ἀνατολ. ἐκκλ. τάξεως. Ὁ νέος οὗτος διοργανισμὸς ἤνοιξε τὴν ὁδὸν εἰς τὴν πτώσιν τῆς μοναχικῆς εὐταξίας, φυσικὴ δὲ αὐτοῦ συνέπεια ἐν ταῖς μοναῖς ταύταις ἦτο, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἦνε ἡ διαφθορὰ τῶν μοναχῶν, ἢ δὲ διαφθορὰ αὕτη ἐγένετο ἀφορμὴ ὥστε νὰ εἰσάγωνται εἰς τὰς μονὰς ταύτας μοναχοὶ τῆς λατινικῆς ἐκκλησιαστικ. τάξεως. Καθὼς ἤτό ποτε ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ καὶ τοῖς συνηνωμένοις μετ' αὐτοῖς κράτεσι καὶ ἐπαρχίαις, οὕτω καὶ νῦν παρ' ἡμῖν διὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς μεθόδου ἐντέλως διηγέθη ἀβάσιμον καὶ πρὸ τοῦ οὐνισμοῦ ἀνήκουστον μῖσος μετὰ τοῦ ἀγάμου καὶ ἐγγάμου κλήρου. Καὶ τοῦτο κυρίως ἐγένετο τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἀγνωστων πρότερον παρ' ἡμῖν κληρικῶν, οἵτινες μένοντες ἐν τῇ ἀγαμίᾳ, ἐπιθυμοῦσι μὲν τῶν ἀνηκόντων

τῆ μοναχικῆ πολιτεῖα δικαιωμάτων ν' ἀνάγωνται εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ἀποτρέποντες ἕμωσ ἀπὸ τῆς αὐστηρᾶς μοναστικῆς πειθαρχίας, βεβαιούντες ὅτι αὐτοὶ ἀνήκουσι εἰς τὸν ἔγγαμον κλῆρον καὶ ὑπερασπίζονται ὀρθῶς τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀμέτρου ὑπεροχῆς τῶν μοναχῶν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ διαχωρίζαντες τὰς δυνάμεις τοῦ κλήρου, ἀφῆρσαν πρῶτον μὲν παρὰ τοῦ μοναχικοῦ κλήρου πᾶσαν ἐλπίδα πρὸς ἀνύψωσιν, εἶτα δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἐγγάμου κλήρου, ὅστις μετὰ ἰθρῶτος ἐπὶ τοῦ προσώπου μοχθεῖ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ἀμφοτέρων δὲ τὰ δικαιώματα προσπαθεῖσι νὰ κατάσχωσιν ἀποκλειστικῶς αὐτοὶ, ἅτινα καὶ πραγματικῶς κατέσχον ἤδη.

Οὗτοι λοιπὸν οἱ κληρικοί, οἱ ἐκλέγοντες κατὰ τὸ ἔθος τῶν λατίνων τὸν ἄγαμον βίον ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ, ἵνα μὴ εἰσέρχονται εἰς τὰς μονὰς, ἐστέρησαν πάσης ἐλπίδος πρὸς ἀνύψωσιν καὶ πάσης ἐπιρροῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν οὐ μόνον τὸν μοναχικὸν κλῆρον, καθ' ὅσον ἀφῆρσαν παντελῶς παρ' αὐτοῦ τὰς ἐν ταῖς μοναῖς ἐπιστήμους θέσεις καὶ ἰδιοποιήσαντο τὸ ἀνήκον αὐτῷ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀνυψώσεως εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔγγαμον κλῆρον, τὸν περὶ τῶν ψυχῶν τῶν πιστῶν μεριμνῶντα, καθ' ὅσον οἱ ἴδιοι κατέσχον τὸ δικαίωμα ἐκείνου νὰ διορίζωνται καθὼς εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ. οὕτω καὶ εἰς τὰς λοιπὰς θέσεις. Πρὸς τοῦτο κατέστρεψαν προηγουμένως τὴν ἀνήκουσαν ἀποκλειστικῶς τῷ ἐγγάμῳ κλήρῳ ἀντιπροσωπεῖαν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις, ἀφῆρσαν αὐτῷ, πρὸς πλείονα ἐξουτελισμὸν, τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι πρωτοπρεσβυτέρων, οἵτινες συμφῶνως πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς ἐπαρχιακῆς ἀρχῆς, ἦτις συνεχῶς αὐτοὺς διορίζει, δὲν δύνανται οὔτε νὰ δεικνύωσιν οἰανδὴποτε ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, οὔτε νὰ ἐπιφέρωσιν ὠφέλειάν τινα εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν διοίκησιν, ὡς στερούμενοι τοῦ ἀναγκαίου ἐπὶ τούτου κύρους.

Ὡστε οὐ μόνον διὰ τὸν ἄγαμον ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἔγγαμον κλῆρον ἐξέλιπε πᾶσα δυνατότης πρὸς ἀνύψωσιν ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τηρεῖται πλέον ὁ κανὼν νὰ συγκαλῶνται δις τοῦ ἔτους ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι, διὰ τοῦτο ἐντέχνως ἀπεμακρύνθη διὰ τὸν ἔγγαμον κλῆρον τὸ μέσον νὰ δεικνύη οἰανδὴποτε, ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας του. Ἀποσιωπῶ πλέον περὶ τῶν λαϊκῶν, οἵτινες μάλιστα μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ οὐνισμοῦ ἐπὶ τινὰ χρόνον συνεσκέπτοντο μετὰ τοῦ κλήρου περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, μετ' αὐτοῦ ἐξέλεγον τοὺς ἑαυτῶν ἐπισκόπους καὶ συνίστων ἀδελφότητας, οὐ μικρὰν ἐπιρροὴν ἐχούσας ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Χάρις ἕμωσ εἰς τὸν οὐνισμὸν, ὅστις μετ' ὄλας τὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ ἀγ. ἀποστολικοῦ ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ἤνοιξε τὰς θύρας διὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς ἀνατ. ἐκκλ. τάξεως εἰς τὴν λατινικὴν, ὁ ῥωσσοικὸς λαὸς τῆς Γαλικίας ἀπώλεσε τοὺς πολυαριθμούς αὐτοῦ εὐγενεῖς, ἰδίᾳ δὲ πολ-

λὰς γενεὰς δουκῶν, εἶτα δὲ καὶ πολιτῶν τῶν ἐπιστημωτέρων πόλεων. Χάρις εἰς τὸν οὐνισμὸν ὁ ἐν ταῖς μοναῖς κληρὸς ἀπώλεσε τὰς πολυαριθμούς αὐτοῦ καὶ καλῶς ἐξησφαλισμένους ἐπιστήμους θέσεις μετὰ τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἀνυψώσεως εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, ὁ δ' ἔγγαμος κληρὸς ἐστερήθη τοῦ δικαιώματος νὰ ἐκλέγεται μέλος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου καὶ νὰ καταλαμβάνη ἀξιώματα τοῦ ἀνωτάτου ἐκκλησιαστικοῦ κλήρου. Τοιοῦτοτρόπως προέκυψεν ἐντεῦθεν ἐκεῖνο, οὔτινος ἐπιθύμουν οἱ ἔθροιοὶ ἡμῶν, δηλ. μετὰ τῶν ῥώσσω οὐνιτῶν δὲν ἔμεινεν οὐδεὶς σχεδὸν, πλην τῶν ὑποπεσόντων ὑπὸ τὴν ἀπεριόριστον πολωνικὴν ἐπιρροὴν χωρικῶν καὶ ἱερέων, κατὰ τὴν γενικὴν παροιμίαν «ζευγὰς καὶ παπᾶς».

Τοιοῦτοτρόπως παρ' ἡμῖν σήμερον εὐκόλως δύναται τις νὰ ἴδῃ, ὅτι καὶ οἱ λαῖκοι οὐχ ἤττον ἀμφοτέρου τοῦ κλήρου, ἐστερήθησαν παντὸς δικαιώματος καὶ πάσης ἐπιρροῆς ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἰδίας τῶν ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τί ἐκέρδηθεν ἡ ἑμὰς ἐκείνη τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες, καίπερ διάγουσιν, ὡς οἱ μοναχοί, ἄγαμον βίον, ἐν τούτοις ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῆς τηρήσεως τῆς αὐστηρῆς μοναχικῆς πολιτείας, οὐδόλωσ δισταζοῦσι νὰ συγκαταλέγωσιν ἑαυτοὺς μετὰ τοῦ ἐγγάμου κλήρου, ἐκείνη ἡ ἑμὰς, ἥτις ἐνόμως καὶ παρανόμως ἀρπάσατα εἰς τὰς χεῖρας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα νὰ καταλαμβάνη τὰς ἐπισκοπικὰς ἑδρας καὶ λοιπὰς ἐπιστήμους θέσεις καὶ τὴν μεγαλειτέραν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, τοῦτο ἐγὼ παντάπασι δὲν ἐνωῶ, διότι βλέπω ὅτι καὶ αὐτοὶ θλίβονται νῦν διὰ τὴν δύστηνον κατάστασιν, εἰς ἣν περιήλθε σήμερον ἢ ἄλλοτε καλῶς ἐξησφαλισμένη ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ῥώσσω δουκῶν καὶ ἐνδοξοτάτῃ ἐκκλησίᾳ. Ἀφῆρσαν μὲν τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, σήμερον δὲ σαλεύεται τὸ ἴδιον αὐτῶν κύρος! Ἐστέρησαν τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαὸν τοῦ πλοῦτου αὐτῶν, σήμερον δὲ οἱ ἴδιοι δὲν δύνανται νὰ βοηθήσωσι τὴν πτωχὴν αὐτῶν κατάστασιν! Ἀφῆρσαν ἀπὸ τοῦ ῥωσσοικοῦ κλήρου καὶ λαοῦ τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, σήμερον δὲ οἱ ἴδιοι δὲν ἔχουσι στερότητα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἰδίων αὐτῶν δικαιωμάτων ἐναντίον τῶν ἐθρῶν, καὶ τοιούτων δὲν στεροῦνται, μολονότι παρεδόθησαν εἰς αὐτοὺς μετὰ δουλικῆς εὐπειθείας! Προσεφέροντο περιφρονητικῶς πρὸς τὸν ἀρχαιότατον διοργανισμὸν καὶ τὴν εὐταξίαν τοῦ μοναστηριακοῦ κλήρου, ἔθεν καὶ εἰσέρρευεν εἰς τὸν περίβολον τῶν μονῶν ἡ διαφθορὰ, ἀλλὰ σήμερον ἡ ἠθικὴ αὕτη διαφθορὰ ἐπήνεγκε θανάσιμον τραῦμα κατὰ τοῦ ἀγαθοῦ αὐτῶν ὀνόματος ἐνώπιον τῆς κοινωνίας καὶ ἐστέρησαν αὐτοὺς καλῶν συνεργατῶν! Τέλος, ἡ διαφθορὰ ἀναπτυσσομένη ἐκ τῶν διηνεκῶν μεταβολῶν ἐν τῇ τάξει καὶ τῇ πειθαρχίᾳ καὶ ἐνεκα τῆς καταργήσεως κοσμικῶν τινῶν ἐπιστήμων θέσεων, καὶ ρίπτουσα ἤδη, ὡς φαίνεται, ρίζας καὶ μετὰ τινῶν ἐκ τοῦ ἐγγάμου κλήρου, δύναται νὰ βοηθήσῃ τὰ σχέδια τῶν ἡμετέρων ἐθρῶν, οἵτινες φρονοῦσιν, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξοντώσωσι τὰς ἐπαρχιακὰς ἀρχὰς τῶν οὐνι-

των, καὶ νὰ ὑποτάξωσι τὸ ποιμνιον αὐτῶν εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια τῆς λατινικῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.

Καὶ μεθ' ἄλλην τὴν γενικὴν ἡμῶν. ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐξαιρέσεως, ἀντενέργων, αἱ ἡμέτεροι μοναὶ μετὰ τῶν ἀνηκόντων αὐταῖς κτημάτων, καὶ μάλιστα αὐτὸ τὸ ἔργον τῆς παιδαγωγίας τῶν μελλόντων μοναχῶν τῆς ἀνατ. ἐκκλησιαστικῆς τάξεως παραδίδονται εἰς ἐπήλυδος λατίνους μοναχοὺς, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, ἀποστρέφονται μάλιστα δὲ μετ' ἀδιαλλάκτου μίσους καταδιώκουσι πάσας τὰς διατάξεις τῆς Ἀνατ. Ἐκκλησίας. Τοῦτο λοιπὸν βλέποντες οὐχὶ ἀδασίμως ὑποπεύομεν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀπεφάτισαν πλέον νὰ ἐξοντώσωσι πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν τῶν ῥώσων οὐνιτῶν, καὶ πρὸς ταχυτέραν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν πειρῶνται νὰ ὑποτάξωσι τὸν τε κλήρον καὶ τὸν λαὸν εἰς τοὺς πολωνοὺς ἐπισκόπους τῆς λατιν. ἐκκλ. τάξεως, τοῦτο δὲ πράττουσιν ἐν τοιαύτῃ χώρᾳ, ἧτις, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὑφίσταται, πάντοτε κατωκείτο ὑπὸ ῥώσων τῆς ἀνατολ. ἐκκλ. τάξεως, ἀπετέλει οὐ μικρὸν μέρος τῆς μεγάλης μοναρχίας τῶν ῥώσων, ὅθεν καὶ ὠνομάζετο Τσερβόναϊα Ῥωσσία, ἄλλως Γαλικία καὶ Λοδομηρία, οἷαν ὀνομασίαν διετήρησεν αὕτη καὶ καθ' ὅν χρόνον κατέλαβον αὐτὴν οἱ Πολωνοί, ὀνομάζεται δὲ καὶ νῦν ἔτι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων. Τὸ ὄνομα τοῦτο Ῥωσσία φέρει μάλιστα καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος αὐτῆς τὸ ὁποῖον συνήνωθη μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Οὐγγαρίας καὶ συγκαταλέγεται μετὰ τῆς σημερινῆς Αὐстро-ουγγρικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τούτοις ἐν ταύτῃ τῇ ῥωσικῇ Γαλικίᾳ βλέπομεν, ὅτι διὰ τοὺς ἐπήλυδος πολωνοὺς τῆς λατιν. ἐκκλ. τάξεως ὑφίσταται κλωὴ διοργανισμένη ἀρχιεπισκοπὴ Λιθόβου καὶ ἐντὸς ταύτης τρεῖς καλῶς ἐξησφαλισμέναι ἐπισκοπαὶ καὶ τέσσαρα ἐπίσης καλῶς ἐξησφαλισμένα πρωτοπρεσβυτέρια, ἐνῶ οἱ κυρίως κάτοικοι ῥώσσοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀρκῶνται μετὰ μιᾶς μόνον μητροπόλεως, μιᾶς οὐχὶ καλῶς ἐξησφαλισμένης ἐπισκοπῆς καὶ δύο κακῶς ἐξησφαλισμένων πρωτοπρεσβυτερίων. Ἐν τῷ διαστήματι τοῦ βίου μου ὁ ἀριθμὸς τῶν πολωνῶν ἐπισκόπων ἐν Γαλικίᾳ ἤρξθη κατὰ δύο, καίτοι ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν τῆς λατ. ἐκκλ. τάξεως, τῶν εὐρισκομένων εἰς τὰς τέσσαρας πολωνικὰς ἐπαρχίας δὲν ὑπερβαίνει, μάλιστα δὲ δὲν ἐξισοῦται πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ῥώσων οὐνιτῶν, τῶν συνιστῶντων τὰς δύο ἐπαρχίας ἡμῶν, ἐνῶ ἐπίκειται μεγίστη ἀνάγκη, ἵνα καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ῥωσικῶν ἐπαρχιῶν ἐπίσης αὐξηθῇ· ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει οὐδ' ἐλαχίστη ἐλπίς. Ἐντεῦθεν δὲν εἶνε ματαία ἡ ὑπόνοια ἡμῶν, ἀπ' ἐναντίας εἶνε τοσοῦτω βασιμωτέρα, ὅση ἀληθὲς τὸ ἐπόμενον γεγονός, ὅτι οἱ πανίσχυροι ἡμῶν ἐχθροὶ ἐπιθυμοῦσι διὰ μέσου τῆς αὐστηροτάτης καταδιώξεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης, ἐθνικῆς τε καὶ ἐκκλησιαστικῆς, καὶ τῶν διατάξεων τῆς Ἀνατ. Ἐκκλησίας νὰ ἐπιταχύνωσιν ἐν πρώτοις τὴν διασθρόαν, δι' αὐτῆς δὲ τὴν ἐκλατίνωσιν καὶ ἐκπολῶνισιν καὶ ἐπομένως τὸν παντελῆ ἀφανισμόν τῶν ῥώσων οὐνιτῶν. Ὅτι δὲ ἐν τῷ ἀναμφιλέκτῳ τούτῳ σχε-

δίῳ αὐτῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐκ ὀλίγον προώδευσαν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐπομένου.

Οἱ ῥώσσοι ἱερεῖς, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν λατίνων, φέρουσι συνήθως ἐνδύμα κοσμικόν, σπανίως ποδῆρες, δυτικόν, ὠρισμένον διὰ τοὺς λατίνους, οὐδέποτε ὅμως φέρουσιν ἀνατολικόν, παρὰ τὰς ἀποφάσεις δὲ τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου ξυρίζουσι τὸν πώγωνα καὶ κείρουσι τὴν κόμην, οὕτως ὥστε κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν οὐδόλως διακρίνονται ἀπὸ τῶν πολωνῶν ἱερέων τῆς λατινικῆς τάξεως. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ ἐξωτερικοῦ εἴδους ἀφῆρσε παρὰ τοῦ ῥωσικοῦ κλήρου μέγα μέρος τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ ποιμνίου. Ὁ κληρὸς οὗτος παραδοθεὶς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, τῇ ἐπιρροῇ τοῦ ὁποῖου μετέβαλε τὸ ἐξωτερικόν αὐτοῦ εἶδος, οὐδόλως διατάζει ν' ἀθετῇ καὶ τὰ λοιπὰ νομοισμένα λειτουργικὰ καθήκοντα, καθιστάμενος τοιοποτρόπως μέγα σκάνδαλον τοῦ πιστοῦ λαοῦ. Ἐν ταῖς ῥωσικαῖς δὲ ἱερατικαῖς σχολαῖς κατήργησαν τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν οὐ μόνον τὴν πάτριον ῥωσικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἢ ἀρχαίαν σλαβωνικὴν. Τοιοποτρόπως ἀφῆρσαν παρὰ τῶν μαθητῶν τὴν δυνατότητα νὰ τελειοποιῶνται περὶ τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀκολούθως μέλλουσι νὰ διδάσκωσι τοὺς ὑπ' αὐτῶν ποιμανομένους καὶ νὰ ἐπιτελῶσι πάσας τὰς ἱεράς τελετάς. Πρὸς ἀντικατάστασιν δὲ τῶν γλωσσῶν τούτων, τῆς ἐντελοῦς γνώσεως τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἐστερημένος πᾶς ἐπιθυμῶν νὰ ἐργασθῇ μετ' ὠφελείας εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, εἰσῆχθη οὐχὶ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ἡ ξένη ὅλως καὶ ἐν μικρᾷ χρήσει ὑπάρχουσα παρ' ἡμῖν λατινικὴ, ἧτις, ὡς καὶ ἡ ἀρχαία σλαβωνικὴ, εἶνε γλῶσσα μόνον μεταφράσεως τῆς ἀγ. Γραφῆς ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἐλληνικοῦ κειμένου. Ἐν τούτοις ὅμως εἶνε γνωστὸν, ὅτι ἡ ἡμετέρα ῥωσικὴ ἐκκλησία, ὅσον καὶ ἂν παρεμορφώθη ὑπὸ τοῦ οὐνισμοῦ, δὲν ἀπώλεσε τὸν χαρακτήρα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ὑπεχώρησεν, μεθ' ὅλον τὸν οὐνισμόν, ἀπὸ τοῦ ἀδιαφιλονεικτοῦ αὐτῆς δικαιοῦματος νὰ μεταχειρίζεται κατὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν τὴν ἀρχαίαν σλαβωνικὴν γλῶσσαν αὐτῆς. Ἐκτὸς τούτου, ἐν ταῖς ἱερατικαῖς ἡμῶν σχολαῖς, παρὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, ἧτις οὐδόλως μετέβαλε τοὺς κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διδάσκεται τὸ κανονικόν δίκαιον οὐχὶ τῆς Ἀνατ. Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς δυτικῆς, τῆς λατινικῆς. Πάντα δὲ ταῦτα γίνονται, ὅπως οἱ μέλλοντες ποιμένες τῶν ψυχῶν μὴ δύνανται ν' ἀποκτήσωσι βásiμον γνώσιν τῆς γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν, δυνάμει τοῦ ἑαυτῶν καθήκοντος, ἐκλήθησαν νὰ ἐπιτελῶσι τὴν θεῖαν λειτουργίαν καὶ νὰ διδάσκωσι τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ ἵνα μὴ ὦσιν εἰς κατάστασιν ν' ἀποκτήσωσιν βεβαίαν γνώσιν τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς ἐκκλησίας των.

Ἐνεκα ἐλλείψεως παρομοίων γνώσεων ἀνεφάνησαν τοιαῦται ὀνομασίαι ἀξιωματῶν ἢ βλημῶν ἐν τῷ κλήρῳ, ἅτινα ἐν μὲν τῇ λατινικῇ ἐκκλησίᾳ ἀμφιβάλλω ἂν δύνανται ν' ἀποπλανήσωσιν τινα, ἐν τῇ ἀνατολικῇ ὅμως Ἐκκλησίᾳ

σκανδαλίζουσιν οὐ μόνον τὸν λαόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν κλῆρον.

Παρ' ἡμῖν θεωροῦνται συνώνυμοι αἱ ὀνομασίαι: «πρεσβύτερος» καὶ «ιερεὺς», «πρωτοπρεσβύτερος», ἢ «πρεπόζητος» καὶ «πρωτοιερεὺς» ἐπίσης «ἀρχιπρεσβύτερος» καὶ «ἀρχιερεὺς», ἧτις ὀνομασία, δηλ. ἀρχιερεὺς, ἀδιακρίτως σημαίνει πάντας τοὺς ἐπίσκοπους, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδ' αὐτῶν τῶν πατριαρχῶν. Ἐν τούτοις οἱ πρωτοπρεσβύτεροι τῶν παρὰ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐκκλησιῶν, κατὰ τὸ παράδειγμα ἰταλῶν τινῶν πρωτοπρεσβυτέρων, ἰδίως τοῦ Μεδιολάνου, ἐπίσης ὀνομάζονται ἀρχιπρεσβύτεροι, ὡς νὰ εἶνε ἐπίσκοποι. Παρ' ἡμῖν ὁ βαθμὸς τοῦ διακόνου συγκαταλέγεται μετὰ τῶν ὑψίστων ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν, ὡς θεμελιωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ἀλλ' οἱ διάκονοι, μάλιστα καὶ ἀνυψούμενοι εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν πρωτοδιακόνων ἢ ἀρχidiaκόνων, οὐδέποτε ἐξισοῦνται πρὸς τοὺς φέροντας τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου, καθ' ὅσον καὶ μεθ' ἑλθὴν τὴν προαγωγὴν τῶν δὲν πύουσι τοῦ νὰ ἦνε διάκονοι, λαβόντες δὲ τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου, δὲν δύναται πλέον νὰ ὀνομάζωνται διάκονοι ἢ πρωτοδιάκονοι ἢ ἀρχidiaκονοι. Ἐν τούτοις, παρὰ τοῖς ἡμετέροις πρωτοπρεσβυτερίοις, ἅτινα συνεστήθησαν κατὰ τὸ πρότυπον τῶν λατινικῶν, ὑπάρχουσι κανονικοὶ πρεσβύτεροι, οἵτινες ἐπίσημως κοσμοῦσιν ἑαυτοὺς διὰ τῆς ὀνομασίας «ἀρχidiaκονοι», ὅπως εὐτελοῦς διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου.

Ἐκ τοῦ κυκεῶνος τούτου περὶ τὰς ὀνομασίας, αἵτινες ὑψίστανται σήμερον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ προήλθεν ἡ λίαν σπουδαία καὶ εὐτελής διὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς βαθμοὺς τοῦ πρεσβυτέρου καὶ διακόνου ἀταξία, ἧτις ἀντιφάσκει εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἡμῶν περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ιερωσύνης, διότι ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου χαίρει τοιοῦτον σεβασμὸν, ὥστε πᾶς τις τῶν νομίμων πρεσβυτέρων ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συλλειτουργῇ καὶ τότε μάλιστα, ὅταν λειτουργῇ παρὰ τῷ θρόνῳ ἐπίσκοπος, οἰασδήποτε ἀξίας, ἔστω καὶ πατριαρχικός, καὶ τὸν πρεσβύτερον ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει δύνανται ν' ἀναγκάσωσιν ὅπως ἐκπληρώσῃ καθήκοντα διακονικά κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἐν τούτοις παρ' ἡμῖν, ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ οὐνισμοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον ἐρριζώθη ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου, ὥστε οὐ μόνον οἱ ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ συνάδελφοι αὐτῶν πρεσβύτεροι, κατ' ἔθος, ἐνεργούμενοι ἐν τῇ λατινικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀναγκάζουσιν ἐννόμως χειροτονηθέντας πρεσβυτέρους νὰ ἐκπληρῶσι λειτουργικά καθήκοντα καθαρῶς διακονικά, καίτοι εἰς πάντα εἶνε γνωστὸν, ὅτι καὶ ἄνευ μεθέξεως διακόνου τὰ καθήκοντα ταῦτα εἶνε δυνατόν νὰ πληρωθῶσιν. Ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἐπὶ τοσοῦτον σέβεται τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίωμα, ὥστε ἐπέχει νὰ μεταχειρισθῇ δι' αὐτὸ διακονικὸν ὄνομα, ἔστω καὶ πρωτοδιακόνου ἢ ἀρχidiaκόνου, πολλῶν δ' ἦττον ἐπιτρέπει τῷ πρεσβυτέρῳ νὰ ἐπιτελῇ κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν καθήκοντα διακόνου, εἰς τὸν βαθμὸν δὲ τὸν κυρίως διακονικὸν περιάπτει τοιοῦτον μέγαν σεβασμὸν, ὥστε οὐδέποτε ἐπιτρέπει εἰς πρό-

σῶπα, καθιερωμένα εἰς κατωτέραν τάξιν, ἢ ἀπλῶς λαϊκά, νὰ ἐκπληρῶσιν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ καθήκοντα καθαρῶς διακονικά. Ἐν τούτοις παρ' ἡμῖν ἐρριζώθη τὸ δεσπότης ἐν τῇ οὐτικῇ ἐκκλησίᾳ ἔθος, ἵνα μαθηταὶ ἱερατικῶν σχολῶν, καθιερωθέντες μόνον εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀναγνώστου, ἢ ἀπλῶς λαϊκοὶ ἐκπληρῶσιν ἐν καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας καθήκοντα διακόνου.

(ἔπεται συνέχεια)

ΦΙΛΙΣΤΟΡΟΣ ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ*

Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου σύγγραμμα «περὶ τε προσταγμάτων καὶ βουλῶν, ὅτι διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων — Μάρκῳ τῷ Βελσέρῳ, σοφωτάτῳ καὶ λαμπροτάτῳ ἀνδρὶ» ἐπιτελλόμενον, εὕρισκω ἀναφερόμενον ἐν παλαιῶν καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τοῦ ἐνταῦθα ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου. Ἐν αὐτῷ εὕρισκω σημειούμενον «εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐν τῇ τῶν φροντιστῶν τοῦ ἀγίου Μάρκου τῶν Ἑνετῶν τάξει καὶ ἀξίᾳ τοῦ ἐκλαμπροτάτου κυρίου Ἀλοῦζίου τοῦ Γεωργίου ἐγκώμιον». Τὸ δὲ παρὰ Δημητράκου πούλῳ ἀναγραφόμενον (Ὁρθόδ. Ἑλλάς σελ. 141) ὡς ἐκδεδομένον ἐν Φραγκόφρτῃ τῷ 1591 «περὶ τοῦ τίνος τρόπου ἐν τοῖς οὖσι παρακεχώρηται τὰ κακά, ὡς ἐν εἰδὲ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν παναγιώτατον πατριάρχην Ἰερμεῖαν» ἐξεδόθη καὶ τῇ ἐκδόσει τῶν ἐπιστολικῶν τύπων Θεοφίλου τοῦ Κορυθαλλέως. ἐν Βενετίᾳ 1786.

Ἐν τῷ κώδικι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μαργουνίου, τῷ ἀποτεθησαυρισμένῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος εὕρηται τὸ ἐξῆς τοῦ Μαργουνίου ἐπίγραμμα εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ Δαυὶδ Ἐσχέλιον

Τοῦς Ἰουλιανῆ πόσις ἔπρεπεν ἔσοχα Μουσῶν
ἔσοχα καὶ Χαρίτων κῶδος ἀπαρνούμενος.
Ἔδνεα συζυγίης ὄχ' ἄριστα τὰ δ' αἰμίμαχ' ὄσκων
Ἐσχελίος σοφίην· ἢ δὲ σκοφροσύνην.
Ἄλθιος ἠέθεον ὑμέναιος καὶ γενετήρων
φύτλη καὶ ὄρων εὐκλεῶν θίσους.

Ὁ τοῦ Σχεδιάσματος συντάκτης Ματθαῖος Παρανάκας, ἢ σύνθηες μὴδὲ θελήσας ἐρευνηταί, τῷ δὲ Α. Παπαδοπούλῳ Βρετῶν παρακολουθῶν ὠνόμασε τὸν Μαργουνίου κατὰ κόσμον Μιχαήλ (Σχεδιάσμα σελ. 208 στίχ. 5).

Εὐτυχεὶς ἠθέλωμεν λογίσει ἑαυτοὺς εἰ ποτέ τις φιλοπώτατος ὁμογενὴς λόγιος ἠθέλε γράψαι βίον τοῦ λαμπροῦ ἀρχιερέως τούτου. Οἱ βίοι τοῦ Μαργουνίου, τοῦ Πηγᾶ καὶ τοῦ Ἰερμεῖου Β' ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ἐκδεδομένων τε καὶ τῶν ἀνεκδότων συγγραμμάτων αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐπιστολῶν γραφόμενοι πληροῦσιν ἑλθὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων εἰκοσιν ἐτῶν τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος.

* συνέχ. ἀπὸ σελ. 65 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

Νικόλαος ὁ Μαλαξῶς.

Πρωτοπαπᾶς Ναυπλίας· προσεκλήθη τῷ 1553 ἐφημέριος παρὰ τῆς ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξου κοινότητος, εἰς τὴν μετέβη τῷ 1554 καὶ ἔμεινεν ἕως τοῦ 1574 εὐδοκίμησας ἐν πᾶσι (βλ. Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ Ἰωάννου Βελούδου σελ. 63—64). Ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν τούρκων πολιορκίας τοῦ Ναυπλίου, κατὰ τὸ πρῶτον τῆς πολιορκίας ταύτης ἔτος, ἀπέθανεν ἡ μήτηρ τοῦ Νικολάου, τῇ 25 ἀπριλίου 1538 καὶ τῇ 21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἑταίρους, ἧτις ἦν καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα, ἀπεβίωσε καὶ ἡ ἀδελφὸς Ἀνδρόνικος «ἀνὴρ, κατὰ τὸν Νικόλαον τοῦτον, φρονήσει τε καὶ συνέσει καὶ ψυχῆς γενναϊότητι διαπρέπων, καὶ ἄλλοις πολλοῖς χαρίσμασι κατ' ἄμφω κεκοσμημένος». Τότε δ' ὡς ἐκ τῆς θλίψεως ταύτης καὶ τῆς λύπης ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς πατρίδος, οὗ ἕνεκα μετέβη εἰς Βενετίαν, κατέλαβεν αὐτὸν νόσθημα κατὰ τὴν δεξιὰν πλευράν, ἐν Βενετίᾳ διατρίβοντα, ἑπτὰ καὶ ἥμισυ ἔτη βασανίζον, καὶ κατόπιν τρία ἔτη ἐν Κρήτῃ διαμένοντα, ὅπου καὶ ἔθεραπεύθη διὰ θαύματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, παρόντων κατὰ συγκυρίαν ἐν Κρήτῃ καὶ δύο «πατριαρχικῶν περιόδευτῶν, τῶν λεγομένων ἐξάρχων» Σωφρονίου ἱερομονάχου καὶ τοῦ Προικοννήσου ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου. Ἀνεδείχθη δὲ πρωτοπαπᾶς ὁ Νικόλαος τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1538.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

«τοῦ αἰδεσιμωτάτου Νικολάου ἱερέως τοῦ Μαλαξῶ, πρωτοπαπᾶ Ναυπλίου δι' ἡ γ γ η σ ι ε περὶ τοῦ γεγονότος εἰς αὐτὸν παραδόξου θαύματος ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφρήμου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐπιστηθίου, φίλου Χριστοῦ ἡγαπημένου, καὶ παρθένου, κατὰ τὸ γιλιεστὸν πεντακοσιοστὸν πεντηκοστον δευτέρου ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ» (ἔδημοσιεύθη ἐν σελίδι 440—457 τῶν πανηγυρικῶν λόγων τοῦ Χρυσοκεφάλου Μακαρίου, ἀλλ' οὐ σημειοῦται παρὰ Σάβη ἐν τοῖς περὶ Μαλαξῶ (Νεοῦλλ. φιολ. σελ. 184) ὡς οὔτε τὰ κατωτέρω δύο· εἰρήσθω δ' ὅτι ἐκ τῆς δι' ἡ γ γ η σ ι εως ταύτης ἀρροῦμαι τὰ περὶ Μαλαξῶ Νικολάου σημειούμενα).

Κανὼν κατὰ τὸν ῥυθμὸν καὶ μέλος τοῦ κανόνος τῆς λαμπρᾶς κυριακῆς εἰς τὸν Θεολόγον Ἰωάννην, ψαλλόμενος τῇ ἡ' μαΐου (βλ. τὴν διήγησιν ἐνθ. ἀνωτέρω σελ. 448).

Ἦμνος εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν καὶ Θεολόγον Ἰωάννην κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἀκαθίστου Ἦμου (βλ. τὴν διήγησιν ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 453).

Τριώδια ψαλλόμενα ἐν ταῖς δεκαπέντε ἡμέραις τοῦ αὐγούστου (ἐν χειρογρ. κώδικι ὑπ' ἀριθ. CCCLXIX τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Παρισίου).

Σ. (Περὶ διαφορῶν ἐτέρων συγγραμμάτων βλ. Codices Gr. apud Nanios patriciis Venetis conserv. σελ. 394—398).

Ὡς ἐν τῷ ἀρχαίῳ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς ἐνταῦθα ἀγιοταφικῆς βιβλιοθήκης ἀναγινώσκω, ὁ Νικόλαος Μαλαξῶς ἔγραψεν «Ἑρμηνείαν τοῦ τε ρε ρ ε καὶ ἀπόδειξιν παρὰ διαφορῶν διδασκάλων ὅτι καλῶς καὶ εὐλόγως

παρὰ τοῖς Γραικοῖς ἄδεται ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῆ καὶ ἀποστολικῆ Ἐκκλησίᾳ». Τοῦτο τὸ σύγγραμμα συνταχθὲν ἐλληνιστὶ μετένεγκεν εἰς τὸ κοινὸν ἰδίωμα καὶ πλατύτερον ἐσαφήνισεν «εἰς κοινὴν κατάληψιν» Ἐμμανουὴλ ἱερέως ὁ Κρήτης, τῷ 1675, βεβαίως ὁ ἐπιλεγόμενος Πουνιαλῆς.

ΣΗΜ. Ἰκανὰ ἔγραψε περὶ τοῦ Νικολάου Μαλαξῶ ὁ σεβασμ. ἀρχιεπίσκοπος πρώην Ζακύνθου κ. Νικόλαος Κατραμῆς ἐν Φιλολογικοῖς Ἀναλέκτοις Ζακύνθου σελ. 116—117, ἀλλ' ὁ σεβασμιώτατος συγγραφεὺς ἠγνόει τὴν «διήγησιν», ἀφ' ἧς μανθάνω τὸ ὄνομα καὶ τοῦ Μανουὴλ Κατακουζηνοῦ.

Μανουὴλ ὁ Κατακουζηνός.

Κατὰ πᾶσιν βεβαιότητα, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως· εἰς τῶν ἀρχόντων τοῦ Γένους, διατρίβων τὸ 1552 ἐν Κρήτῃ. «Ἄνθρωπος, ἄγαν μὲν φιλόθεός τε καὶ τῇ κατ' ἄμφω εὐγενείᾳ, ὡς εἰκός, διαπρέπων, ἀρετῇ δὲ καὶ γνώσει καὶ πραότητι καὶ τῇ πρὸς πάντας εὐγνωμοσύνη πανευπρεπῶς ἠγλαϊσμένος, τοῦ καὶ ἀπὸ γλώττης, ποιητικῶς φάναι, μέλιτος γλυκίων ῥέειν αὐδῆ». Ἦν φίλος τοῦ Νικολάου Μαλαξῶ, ὅστις μιμνήσκειται αὐτοῦ (βλ. Νικολάου Μαλαξῶ διήγησις περὶ τοῦ γεγονότος εἰς αὐτὸν θαύματος κλπ. ἐν Λόγοις πανηγυρικῶς ἸΔ' Μακαρίου Χρυσοκεφάλου σελ. 447).

Δημήτριος ὁ Δισύπατος.

Εἰς τῶν γραικῶν ἀρχόντων τοῦ Φαναρίου, βίου περὶ τὰ μέτα τοῦ 15' αἰῶνος· κατῴκει παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Τζιβαλίου καὶ ἐξόδοις αὐτοῦ ἔγραψε κάλλιστον χειρόγραφον εὐαγγέλιον τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ Τζιβαλίου, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Μελέτιος ὁ Ἰώσηπος.

Φιλόσοφος, μαθηματικὸς καὶ ἰατρός, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ γυμνασίῳ. Ἐφευρε τοὺς πίνακας καὶ τὰς ἐφημερίδας, οὗς πρὸς τιμὴν τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΓ' ὠνόμασε Γρηγοριανούς. Ἀπεβίωσε τῷ 1580 καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἔχαράχθη τὸ ἐπιγράμμα: «Ἰωσήφ Μελετίῳ μαθησί, χρηστότητι, εὐπροσηγορίᾳ καὶ ἀρετῇ ἀνδρὶ φαιδιμοτάτῳ» (βλ. Ἀναστασίου Οἰκονόμου Ἀπολογία ἱστορικοκριτικὴ κλπ. σελ. 193).

Νικόλαος ὁ Σοφιανός.

Ἦν οὗτος κερκυραῖος, ἀκμάσας ἐν τῇ πρώτῃ πεντηκονταετίᾳ τοῦ 15' αἰῶνος ἐν Ρώμῃ· ὁ Φαβρίκιος ἀνάγει τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς εἰς τὸ 1480. ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας Μουστοξυδῆς διορθοῖ αὐτὸν (Ἑλληνομνήμωνος σελ. 236, 264)· πιθανολογεῖ δὲ καὶ περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Σοφιανοῦ «περὶ κρικωτοῦ ἀσπρολαβίου» ὅτι ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1542. Τὸν ὑπὸ Νικολάου Σοφιανοῦ Γεωγραφικὸν πίνακα τῆς Ἑλλάδος ὑπεμνημάτισεν ὁ Νικόλαος Γερβέλιος ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ τεύχει Nicolai Gerbelii Phorcensis pro declaratione picturae sive descriptionis Graeciae Sophiani libri septem. Basiliae. per joannem Oporinum (ἀνευ ἐνδείξεως τοῦ ἔτους) folio· οὗτος γράφει περὶ τοῦ

Σοφριανού «Nicolaus Sophianus, vir (ut ego quidem sentio) spectatae virtutis et eruditionis, cum tantas historiae utilitatis animo perspiceret, quo majore cum fructu atque nonnulla etiam cum voluptate studiosi in historiis versari possent consilio pulcherrimo, ac prope divino, descriptionem hanc Graeciae ex optimis utriusque linguae scriptoribus collectane, in hanc elegantissimam picturam redigit» (σελ. 3). Ἦν δ' ὁ Νικόλαος Γερβέλιος νομοδιδάσκαλος, διδάξας ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Στρασβούργῳ καὶ θανὼν ὑπέργηρος τῷ 1560.

ΣΗΜ. Πρὸ δεκατετραετίας ὁ ἐν Παρισίῳ ὑποδιδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς ἐν τῇ σχολῇ τῶν λαλουμένων ἀνατολικῶν γλωσσῶν Λιμούλιος Λεγράνδιος ἐξέδωκε τὴν τοῦ Σοφριανοῦ τούτου γραμματικὴν, «τὸ πρῶτον, κατὰ τὸ ἐν Παρισίοις χειρόγραφον». Ἴδε τοῦ βιβλίου τούτου τὰς σελ. 19—21.

Μιχαὴλ ὁ Σοφριανός.

Ἐγεννήθη ἐν Χίῳ. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ρώμῃ. Πρὸς τοῦτον ἔγραψεν ἐπιστολὴν τῷ 1555 ὁ Παῦλος Μανούτιος. Τὸν Μιχαὴλ Σοφριανὸν ἐπαινεῖ καὶ ὁ Γουάλδος (βλ. Tiraboschi Storia delle Letterat. Italiana: τόμ. VII, γ', 1054—1055). Ὁ χῖος οὗτος Σοφριανὸς κατεῖχεν ἀρχαιότατον κώδικα τῆς Ἀνθολογίας, κατ' ἐπιστολὴν τοῦ Σκαλιγέρου πρὸς τὸν Γρούτερον: «Audivi non semel ex Francisco Porto Cretensi, optimo et eruditissimo sene, se in manibus Nicolai (γρ. Michaelis) Sophiani hominis Graeci integrum Ἀνθολογίας codicem sumae vetustitii vidisse» (Ios. Scaligeri epist. ad Gruterum, CCCCXXX. παρὰ Φαβρικίῳ Bibl. Gr. IV, σελ. 451, Harles). Τοῦ Μιχαὴλ Σοφριανοῦ καὶ ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης εὐφήμως μιμνήσκεται, λέγων αὐτὸν ἐπίσημον ἐν τοῖς λόγοις ἄνδρα «περὶ οὗ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι θέλωμεν διαλάβει πλατύτερον καὶ ἀκριβέστερον τῶν μέχρι τοῦδε ιστορησάντων τὰ κατ' αὐτόν». (Ἐλληνομν. σελ. 263).

Ἐμμανουὴλ ὁ Σοφριανός.

Ἐγεννήθη καὶ οὗτος ἐν Χίῳ· καίτοι δ' ἤκμασεν ἐν ἀρχαῖς τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος τάττω αὐτὸν ἐνταῦθα, ὡς τῷ αὐτῷ ἐπωνύμῳ κοσμούμενον, ἴσως δὲ καὶ συγγενὴ τοῦ Μιχαὴλ ὄντα. Ὁ χῖος οὗτος λόγιος εἶχε συγγράμματα ἑλλήνων συγγραφέων, ὡς λέγει ὁ Ριβέρας: «possedit codicem quidam Emmanuel Sophianus... Chius» κλπ. (Ribera Cretae periplus σελ. 49)· ὁ σοφὸς Μουστοξύδης, περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ Σοφριανοῦ γράφει: «μεταξὺ τῶν ἡμετέρων σημειώσεων εὐρίσχομεν πρὸς τοῦτοις τὴν ὑπόμνησιν ὅτι ἐν τοῖς χαρτοφυλακίοις σώζεται πρὸς τὸν δούκα τῆς αὐτῆς πόλεως ἑλληνικὴ ἐπιστολὴ, τῆς ὁποίας ὅμως οὔτε τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον ἐσημειώσαμεν, οὔτε τὴν ὑπόθεσιν ἔχομεν διὰ μνήμης. Ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουὴλ Σοφριανοῦ, ὅστις ἐνδεχόμενον ὅτι ἦτο χῖος, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, οὔτινος ἰδιοκτησίᾳ ἦσαν

τὰ ἀπὸ τῆς Χίου εἰς τὴν εἰρημένην Ἀμβροσιανὴν τῷ 1606 μετακομισθέντα χειρόγραφα τῆς Γεωγραφίας τοῦ Πτολεμαίου τῆς Περιηγήσεως τοῦ Διονυσίου, τῶν ποιημάτων Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, τῆς Ὀδυσσεΐας μετὰ σχολίων, καὶ τοῦ Βοηθίου μετὰ ἑλληνικῆς μετφράσεως. Τὰ χειρόγραφα ταῦτα ἀνήκον κατ' ἀρχάς εἰς τὴν χίον τὴν πατρίδα καὶ βυζάντιον τὴν καταγωγὴν Μιχαὴλ τὸν Σοφριανόν» (Ἐλληνομν. ἐνθ. ἀνωτ.).

Δημήτριος ὁ Κιγάλας.

Ἐκ Κύπρου· υἱὸς Ματθαίου Κιγάλα· ὁ Ματθαῖος, περὶ οὗ ἴδε Κ. Σάβαν (Νεοελλ. φιλολ. σελ. 298) μετέβη εἰς Ρώμην πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν Δημητρίου, Ἰωάννου καὶ Ἰερωνύμου, οὓς καὶ κατέταξεν εἰς τὸ αὐτῷ ἑλληνικὸν κολλέγιον. Συντελέσας τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς ὁ Δημήτριος μετέβη εἰς Πατάκιον, ὅπως σπουδάσῃ φιλοσοφίαν καὶ ἰατρικὴν, καὶ ἀμφοτέρων ἀνεδείχθη δόκτωρ. Ἡ δεξιότης αὐτοῦ περὶ τὴν ἰατρικὴν, ἦν ἐπιγελλετο ἐν Βενετίᾳ, διὰ θαύματος ἤγετο, καὶ τοσοῦτο ὥστε πολλοὶ τῶν ἐπισήμων ἰατρῶν ἐξήτουν τὰς ὁδηγίας καὶ συμβουλὰς τοῦ Δημητρίου Κιγάλα. Γεώργιος Κορνήλιος, σοφώτατος γεροϋσιαστής, ἀπελλῶν πρεσβευτόμενος ἐκ μέρους τῆς βενετικῆς δημοκρατίας πρὸς Φίλιππον Δ' βασιλέα τῆς Ἰσπανίας, παρέλαθε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Δημήτριον τοῦτον· ὁ δὲ ἐπιφανὴς Φραγκίσκος Μοροζίνης ἀπερχόμενος ἐπὶ τὴν Κρήτην μετὰ τοῦ στρατοῦ, τὸν Δημήτριον παρέλαθε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ οὗτος ὡς ἰατρός. Μετὰ θάνατον αὐτοῦ εἶτα εἰς Ἀδριανούπολιν ἐτίμησεν ὁ μέγας βεζύρης Ἀχμέτ πασᾶς, ὅστις εἶχε παρ' ἑαυτῷ τὸν Δημήτριον ἄχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ὁ διάσημος κύπριος ἰατρός ὁ μόνον τὸ ὄνομα ἀναφέρει ξηρὸν ὁ Κ. Σάβας (σελ. 30 Νεοελλ. φιλολ.) ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 1681 ἐκ λοιμοῦ, ὅστις ἐμάστιζε τότε τὴν πόλιν τὰ σουλτάνων (βλ. C. Patin Lyceum Patavinum σελ. 60—61). Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Νέας Ἑλλάδος» (σελ. 27) ἀναφέρει τινὰ περὶ τοῦ Δημητρίου.

Ἰωάννης ὁ Κιγάλας.

Υἱὸς τοῦ Ματθαίου Κιγάλα καὶ οὗτος, κύπριος· ἐγεννήθη ἐν Λευκωσίᾳ τῷ 1623, ἐσπούδασεν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κολλεγίῳ τῆς Ρώμης, καὶ τοσοῦτον ἐπέδωκεν εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε εἰκοσαέτης ὢν ἐδιδάσκειν ἐν αὐτῷ τὴν ἑλληνικὴν. Ἐσπούδασεν εἶτα τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν καὶ ἀμφοτέρων ἀνεδείχθη δόκτωρ. (Lyceum Patavinum σελ. 58· βλ. καὶ τὸν Ζαβίραν πολλὰ γράφοντα).

ΣΗΜ. Τὰ περὶ Ἰωάννου καὶ Ἰερωνύμου Κιγάλα γράφονται εἰς συμπληρωσιν τῶν παρὰ Κ. Σάβαν, καθὼς καὶ ἐν ἀρχῇ ἔγραψα· βλ. «Ἐκκλ. ἀλήθειαν» τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου σελ. 29).

Ἰερωνύμος ὁ Κιγάλας.

Υἱὸς τοῦ Ματθαίου καὶ οὗτος, σπουδαστὴς ὅπου καὶ οἱ δὲ

ἀδελφοί αὐτοῦ, κατετάχθη εἰς τὸν ἱερὸν κληρὸν καὶ με-
τωνομάσθη Ἰλαρίων· ἐκήρυξε πολλαχού τῆς καθ' ἡμᾶς
Ἀνατολῆς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ κατόπιν ἀρ-
χιεπίσκοπος Κύπρου. Ἐτελεύτησε καὶ οὗτος ἐν Κωνσταν-
νουπόλει τῷ 1681, βληθεὶς ὑπὸ λοιμοῦ, ὅτε ἐνοστήλευε
τὸν ἀδελφὸν Δημήτριον (Lyceum Patavinum ἐνθ. ἀν).

ΣΗΜ. ὁ Ζαβίρας ἐν «Νέῃ Ἑλλάδι» (σελ. 349) γράφει περὶ τοῦ Ἰλα-
ρίωνος οὗτος τὸ πρὶν ὀνομαζέτο Ἰωάννης· περιέργον ὅτι ὁ Ζαβίρας
εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸ ἔργον τοῦ Πατίνου, ὡς αὐτὸν γράφει, ἀναφέρει δὲ τὸν
Ἰωάννην ὡς πρόσωπον δι᾿ ἄλλου τοῦ Ἰλαρίωνος.

Μιχαὴλ ὁ Κιγάλας.

Ὁ ἄγγλος ἱερός Ed. Brown γράφει τὰ ὀλίγα ταῦτα
περὶ τοῦ παραδόξου τούτου ἀνθρώπου, οὗ τὴν πατρίδα
ἀγνοοῦμεν· «je trouvay en cette ville (τὴν Λάρισσαν)
un livre Francois, qui traitoit de Michel Cigala,
encore un autre imposteur, qui avoit trompé l'Em-
pereur, le Roy de France, et tous les autres Prin-
ces Chretiens. L'interprete du Resident me dit,
qu'il faisoit bien rire les Turcs. et qu'il estoit de
Græc, et non pas de Wallachie» (βλ. Ed. Brown
Relations de plusieurs voyages faites en Hongrie
κλπ. σελ. 86).

Δημήτριος

νοτάριος τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Ἐν ἔτει 7056
ἀπὸ κοσμογονίας, δηλ. 1548 διέμενε ἐν Ἀδριανουπό-
λει, ἔνθα μετέγραψε τὴν Λογικὴν τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου
τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Σημ. Ἀναγνώσκω ταῦτα ἐν παλαιῷ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων
τῆς ἐνταῦθα ἀγιοταξικῆς βιβλιοθήκης, ἐξ οὗ ἀρύσονται καὶ τὴν παρατι-
θεμένην εἰδήσιν·

Ἰωάννης ἱερεὺς Εὐρυπειώτης.

Χίος τὴν πατρίδα, διέμενε κατὰ τὸ 1580 ἐν Μεσσηνίᾳ
τῆς Σικελίας. Τὸν φεβρουάριον τοῦ ἔτους τούτου μετέγρα-
φεν αὐτόθι τοῦ Εὐκλείδου καὶ Πτολεμαίου τὰ βιβλία.

(ἔπεται συνέχεια)

ΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΡΟΧΕΙΡΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ·

Εἰς Ἱεροκλήρικας.

ΑΛΦΑΒΗΤΟΣ Β'.

II.

Λόγοι ἐξάισιοι, ἀλλὰ σπάνιοι καὶ μεγάλην προὔποτι-
νέντες τοῦ ρήτορος δεινότητα καὶ γνώσιν εἶναι οἱ ἐκ τοῦ
προχείρου γινόμενοι. Ἐν ἀμίμητον τοιούτου λόγου παρά-
δειγμα ἔχομεν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, οὗ οὐδὲν ἐξαισιώ-
τερον δύνασαι νὰ εὑρῆς ἐν ὅλῃ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ρητο-
ρικῇ ἐν τῷ εἶδει τούτῳ. Ἰκαναὶ δὲ τοιαῦτα ὀμιλῆται σώ-
νεται καὶ τοῦ θαυμασίου Ὀριγένους, ὅστις ἐκ τοῦ προχεί-

ρου συνήθως ἄφινε νὰ ρέῃ τὸ ρεῖθρον κατὰ τὸ ἐν Παλαι-
στίνῃ ἐπ' ἐκκλησίας ἐξάισιον αὐτοῦ κήρυγμα. Ἀλλὰ οὐ
μὴ ἀποτόλμα οὕτω ταχέως τοιαῦτα γενναῖα κατορθώμα-
τα· διότι ἡ ἀποτυχία εἶναι οἰκτρὰ. Καὶ νομίζεις μὲν ἴσως
ἐν ἀρχῇ ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι τοσοῦτον δυσχερὲς, ἀρ-
χεσαι, προχωρεῖς ὀλίγον καὶ αἴφνης ὁ λόγος κόπτεται.
Σύγχυσις, ἰδεῶν πληροὶ τὴν διάνοιάν σου καὶ τότε σὺ ἢ
πρέπει νὰ παύσῃς ὀμιλῶν, ὅπερ ἀτοπώτατον, ἢ πρέπει ν'
ἀφήσῃς σεαυτὸν παραφερόμενον, ὡς ἀσθενὲς σκαφίδιον ἐν
ἀχανεῖ πελάγει, ἀπὸ ἰδέας εἰς ἰδέαν, ταυτολογῶν ἀηδῶς
καὶ παραλογιζόμενος ἀπρεπέστατα. Τότε θὰ αἰσχύνονται
τινες διὰ τὸ πῆσμά σου, ἀλλ' οἱ πλείους θὰ σε οἰκτείρωσι
καὶ θὰ καταμέμψωντί σε ἀκρισίαν. Ὁ μέγιστος τῆς ἀρ-
χίας Ἑλλάδος ρήτωρ ἔλεγε πολλὰκις προκαλούμενος,
ἵνα ὀμιλήσῃ ὅτε ἦτο ἀπαρασκευάστος, «Οὐ συντέταγμαί».
Τί βιάζει λοιπὸν σέ, ὅστις βεβαίως δὲν ἔχεις τὴν ἀξίωσιν,
ὅτι ἔγεινας δεινὸς ρήτωρ ὡς ὁ Δημοσθένης, νὰ ριψοκινδυ-
νεύῃς δι' ἑνὸς παραφόρου τολμήματός πᾶσαν τὴν περὶ σε-
αυτοῦ τῶν ἄλλων ἀγαθὴν ὑπόληψιν; Ἐὰν δὲ φρονίμως
ποιῶν δὲν πράττης τοῦτο, πολὺ περισσότερον μὴ λέγε ὅτι
ποτὲ, ὅπου οὐδεὶς τῶν παρόντων σε ἤκουσε, κατώρθωσας
ἐν μέγα τοιοῦτον κατόρθωμα· διότι ἔσο βέβαιος ὅτι παρὰ
παντὸς εὖ φρονούντος θὰ καταγελασθῆς. Ἔσο πάντοτε
λίαν μετριόφρων καὶ διηνεκῶς «πρόσεχε σεαυτῷ».

P.

Εἴπομεν ἀλλαχού, ὅτι λεπτεπίλεπτοὶ τινες σοριστικοὶ
κανόνες τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς ὀμιλητικῆς καθιστῶσι
πολλὰκις τοὺς σπουδαστὰς ψιττακοὺς καὶ νευρόσπαστα.
Καὶ τί μὲν ἐννοοῦμεν διὰ τοῦ ψιττακισμοῦ ὑπεδείξαμεν
ἀνωτέρω· τί δὲ εἶναι τὸ ρητορικὸν νευρόσπαστον θὰ δεῖ-
ξωσι τὰ ἐπόμενα. Ἡ ρητορικὴ δὴλα δὴ καθὼς καὶ ἡ ὀμι-
λητικὴ ἔχουσι συνήθως ἴδιον κεφάλαιον περὶ τῆς οὕτω δὴ
λεγομένης ὑποκρίσεως, ἐν ἣ πραγματεύονται περὶ ἀπαγ-
γελίας καὶ σχημάτων. Ἡμεῖς εὐρίσκομεν τὰ πλεῖστα ἐν
τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ χρήσιμα πρὸς διδασκαλίαν πιθήκιον
καὶ χειρισμὸν νευροσπαστῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν πρώτων
ἐλαττωμάτων οὐκ ὀλίγων τῶν παρ' ἡμῖν ρητόρων καὶ ἱε-
ροκηρύκων εὐρίσκομεν τὴν δουλικὴν καὶ πιστὴν ἀκολου-
θίαν ἐν τοῖς τοιούτοις διδάγμασιν. Ὁ λόγος ἀποδίνει
δι' αὐτῶν ἀφύσικος, μηχανικὸς, νεκρὸς καὶ ἄγονος, ὁ δὲ
ρήτωρ δρέπει τοὺς καρπούς τῆς τοιαύτης ἀφροῦς ἐπιτη-
δεύσεως διὰ μιᾶς καθολικῆς ἢ παρὰ τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγ-
μένων ἀποδοκιμασίας. Διὰ ταῦτα μακρὰ χαίρειν εἰπόντες
τῇ σχολαστικῇ ἐκείνῃ λεπτολογίᾳ, θὰ ὑποδείξωμεν ἐν τοῖς
ἐπομένοις τί προσαπαιτεῖται εἰς τὸν ἱεροκλήρικα διὰ νὰ
ἐπιτύχῃ ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτοῦ τῇ τοσοῦτον ὑψηλῇ καὶ
ὠφελίμῳ. Διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐκλέξῃ καὶ διεξαγάγῃ κα-
λῶς τὸ θέμα, δὲν ἀρκεῖ αὐτὸς πρῶτος νὰ ἔχη πεποιθήσιν
εἰς ὅσα λέγει, ὅπως μεταδώσῃ ταύτην καὶ εἰς τοὺς ἀροα-
τάς· ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἀρμόζουσα ἀπαγγελία καὶ παρά-
στασις τῶν λεγομένων, ἧτις μεγάλως πρὸς ἐπιτυχίαν
συντελεῖ.

Σ.

Παρατηρήθη ὅτι πολλάκις ρήτορες δεξιὸι περὶ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ παράστασιν τῶν λεγομένων, ἄλλως ὅμως μὴ τοσοῦτον ἱκανοὶ περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν λόγων, πλεῖον κατορθοῦσι καὶ μάλλον ἀρέσκουσιν, ἢ οἱ ἐπιτυχῶς μὲν πάντα τὰ λοιπὰ κατορθοῦντες, ἀλλὰ περὶ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ παράστασιν ἀσθενεῖς ὄντες. Πολλάκις ἐξαισιώως ἀρέσκει ἡμῖν λόγος ὑπὸ ἐνὸς ἐκ τῶν τὸ προσὸν τοῦ ἀπαγγέλλειν ἐχόντων, ὃν κατόπιν ἀναγινώσκοντες εὐρίσκομεν γυμνὸν καὶ ὀλίγον ἀξίον τῆς ἀγαθῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἀπαγγελλόμενος ἐνεποίησε. Τοῦναντίον λόγος ἀριστος ἀπαγγελλόμενος ὑπ' ἀδεξίου περὶ τὸ ἀπαγγέλλειν ρήτορος ἀποβάλλει πλεῖστον τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας. Ἀναγκαστοῦμεν ἐνίοτε τοιοῦτον ρήτορα ἀκούοντες. Ἀναγινώσκοντες ὅμως μετὰ ταῦτα μεγάλως δυσπιστοῦντες περὶ τῆς ἀξίας καὶ εὐρίσκομεν τὸν λόγον θαυμάσιον. Ὅτι λοιπὸν ἡ καλὴ ἀπαγγελία καὶ παράστασις μεγάλως συμβάλλεται, τοῦτο δὲν πρέπει ν' ἀγνοῆ οὐδεὶς τῶν ἐπιχειρούντων ν' ἀπαγγέλλῃ τι πρὸ ἀκροατηρίου ἀνθρώπων, πρὸ πάντων δὲ ὁ ἱεροκῆρυξ. Καὶ λοιπὸν τὸ πρῶτον, ὅπερ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται εἶναι ἡ ἐλευθέρια, καὶ ἀνεξάρτητος χάρτου καὶ μέλανος, ἀπαγγελία. Ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἀπαγγελία λόγου ὡς πρὸς τοῦτο δὲν πρέπει ποσῶς νὰ διαφέρῃ τῆς ἐν διαλέξει καὶ συνομιλίᾳ. Ὅπως ἐκεῖ δὲν δεσμεύεσαι παρ' οὐδενὸς ἄλλου ἢ παρὰ τοῦ συνειρμοῦ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου, οὕτω καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ κατορθώσῃς νὰ μὴ φαίνῃσαι ἐξαρτώμενος ἐκ τινος καὶ ὡς ἐκ τοῦ προχείρου νὰ προχέῃς τὸ ρεῖθρον.

Τ.

Τινὲς δὲν δισταῖζοσι νὰ παρουσιάζωνται πρὸ τοῦ ἀκροατηρίου κρατοῦντες τετραδίον καὶ ν' ἀναγινώσκωσιν ἐξ αὐτοῦ καλῶς ἢ κακῶς τὸν λόγον, ὃν συνέταξαν ἢ συνέγραψαν. Καὶ ἀλλαχῶ μὲν ἢ ἀπὸ τετραδίων διδασκαλία ἀποβαίνει ὀλίγον ὠφέλιμος καὶ προκαλεῖται τὴν νάρκην, ἀλλὰ μάλιστα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ ἐκ τετραδίου ἀπαγγελλόμενος λόγος καὶ καλῶς ἀπαγγελλόμενος στερεῖται ἐξαισιῶς μέρους ζωῆς καὶ δυνάμεως. Εἰπὸν τινες ὅτι ἡ παρουσία τοῦ τετραδίου συντελεῖ εἰς τὴν παρὰ τῶν ἀκροατῶν εὐνοίαν τοῦ ἱεροκῆρυκος, βλεπόντων ὅτι κοπιᾷ καὶ ἐργάζεται δι' αὐτούς. Ἡμεῖς πολὺ ἀμφιβάλομεν, ἐὰν ἔχη στοιχεῖον ὑπάρξεως ἀληθῆς ἢ παρατήρησις αὕτη. Ἀλλὰ καὶ ἂν τοῦτο ἀληθεύῃ, δὲν πρέπει ὁ ἱεροκῆρυξ δουλικῶς ἐξ αὐτοῦ ν' ἀναγινώσκῃ τὸν λόγον ὡς τὸ ψαλτήριον. Δύναται νὰ ἔχη τὸν χάρτην παρ' ἑαυτῷ καὶ ὡς ὑποβοηθούντα τὴν μνήμην. Πρέπει ὅμως καλῶς ν' ἀπομνημονεύσῃ, ὅσα ἔγραψε καὶ νὰ φαίνῃται ἐχόμενος τοῦ χάρτου.

Ρ.

Ἄλλοι οὕτω δουλικῶς ἀπομνημονεύουσιν ὅσα ἔγραψαν καὶ τοσοῦτον ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ κατακαμβάνονται ὑπὸ φόβου μὴ λησμονήσωσιν τι, ὥστε μετὰ θρησκευτικῆς, ὡς εἰ-

πεῖν, εὐλαθείας, ἢ ὡς μαθηταὶ μικροῦ σχολείου, ἀπαγγέλλουσι τὸ μάθημα αὐτῶν. Εἶναι τῇ ἀληθείᾳ οἰκτρὸν καὶ ὀδυνηρὸν νὰ βλέπῃ τις ἕνα ἄνθρωπον οὕτω ταλαιπωρούμενον καὶ βασανιζόμενον. Οὐδεμία κίνησις, οὐδεμία προσοχὴ εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ὁ ταλαιπώρος ὅλον συνεκέντρωσεν ἑαυτὸν εἰς τὸ μάθημα καὶ ἀπαγγέλλει αὐτὸ μὴδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τολμῶν νὰ κινήσῃ. Ἡ προσοχὴ δὲ οὕτω τῶν νοσημόνων μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἀπαγγελλομένου εἰς τὸν ἀπαγγέλλοντα, οἱ δὲ πολλοὶ οὐδὲν νὰ ὠφελῆθῶσι δύνανται. Ἄλλοι ἀπαλλάσσονται μὲν πως τῶν δεσμῶν τῆς τοιαύτης ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ δουλείας, ἀδυνατοῦσιν ὅμως νὰ δώσωσι νεῦρα καὶ ζωὴν εἰς τὸν λόγον διὰ τῆς ποιικιλίας τοῦ τόνου τῆς φωνῆς καὶ τῶν καταλλήλων σχημάτων. Μία ξηρὰ καὶ μονότονος ἀπαγγελία καὶ μία στερεότυπος καὶ νευροσπαστικὴ κίνησις τῆς χειρὸς καθιστᾷ τὸν λόγον αὐτῶν ἄνοστον καὶ ἀνάλατον. Πάντα ταῦτα εἶναι ἐλλείψεις σπουδαῖαι, ἃς πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ὁ ἱεροκῆρυξ. Ἐὰν δὲ ζητήσῃ τις τὴν πηγὴν αὐτῶν, αὕτη δὲν εἶναι ὡς κοινῶς πιστεύεται τοσοῦτον φυσικὴ ἀδυναμία καὶ ἀσθένεια, ὅσον ἀμέλεια καὶ ἀκηδία ἢ ἀγνοία αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ λόγου. Πᾶς ὁμιλεῖ κάλλιον καὶ εὐχερέστερον περὶ πράγματος, ὅπερ καλῶς γινώσκει. Ἀποστηθίζει δὲ καὶ κάλλιον ἐκεῖνο, ὅπερ ἐννοεῖ κα μόνος αὐτὸς ἔγραψε.

Φ.

Βεβαίως ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ φυσικαὶ ἀτέλειαι, ἃς δυσκόλως δύναται νὰ διαφύγῃ τις. Φυσικὴ δειλία καὶ πρὸ τοῦ πλήθους πτόησις, φωνὴ δύσκαμπος καὶ ἀγρία, ἢ ἀσθενῆς καὶ ἄχρους, δυσαισθησία καὶ περὶ τὰς συγκινήσεις ἀπάθεια δὲν πρέπει ν' ἀποτελῶσι μέρος τῶν φυσικῶν ιδιωμάτων ἐνὸς καλοῦ ρήτορος. Τὸ δὲ λυπηρὸν εἶναι ὅτι αἱ τοιαῦται ἐλλείψεις, ἂν μὴ συνοδεύωνται καὶ ὑπὸ ἐξαιρέτων προσόντων ρητορικῶν καθιστῶσιν ἄχρηστον διὰ καρποφόρον κήρυγμα τὸν κεκτημένον αὐτά. Τὸ παρὰ δειγμα τοῦ Δημοσθένους τοῦτο μόνον μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ ἔχων ἰσχυρὸν ρητορικὸν ἔργον δύναται νὰ οὐριοδρομήσῃ ἐπὶ τῷ ἀγρίῳ τῆς ρητορικῆς πελάγει καὶ ἐὰν τὸ σκάφος αὐτοῦ ἔχη τινὰς ἐλλείψεις. Ἡ ἐπιμέλεια κατανακᾷ πολλὰ φυσικὰ ἐλαττώματα, ὅταν ὅμως καὶ ἀντιστήκωκα δι' αὐτὴν ὑπάρχῃ. Ὅπως δὴποτε οἱ νέοι ἱεροκῆρυκες πρέπει πάντα νὰ καταβάλλωσι προσπάθειαν περικόπτοντες μὲν ὅσα ἔχουσιν ἐλαττώματα, καλλιεργούντες δὲ καὶ τελειοῦντες τι προτερήματα. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει νὰ ἐρωτῶσι συνεχῶς τοὺς ἀρμοσίους καὶ εὐχαρίστως ἀποδέχωνται τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν. Ποσάκις ἐν συζητήσει καὶ ὁμιλίᾳ συμβαίνει νὰ ἀγριαίνωμεν καὶ ὑψώωμεν τὴν φωνὴν χωρὶς νὰ αἰσθανώμεθα τοῦτο; Ὁ ρήτωρ ὁ ἐπιβαλλόμενος εἰς τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ ὡς ἀλάνθιστος καὶ μηδενὸς ἔχων χρεῖαν, νοσεῖ ἀνιάτα καὶ μάλιστα, ὅταν εἶναι νέος ἔτι καὶ πρῶτόπειρος.

Χ.

Ἄλλη κακὴ ἀπαγγελία εἶναι ἡ θεατρικὴ λεγ.

μᾶλλον δὲ φωνασκική καὶ παταγώδης, ἣν ἐπιτηδεύουσι
τινες τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἐπιδιώκοντες ἄλογον θαυμα-
σμόν. Οὐδὲν ἀπρεπέστερον τοῦ ἀγρίως κραυγάζειν καὶ θρα-
πέως χειρονομεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ Θεοῦ. Ὅτι εἶναι παρὰ φύ-
σιν καὶ βεβιασμένον δὲν δύναται νὰ ἀρέσκη ποτὲ εἰς λο-
γικὸν καὶ νοῦν ἔχοντα ἄνθρωπον. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θεάτρῳ
ἐκεῖνοι τῶν ὑποκριτῶν εὐδοκίμοιτι κέλ्लιστα καὶ παρὰ
πάντων θαυμαζόνται, ὅσοι δεξιῶς ἀποιμιοῦνται τὸ φυσι-
κῶς συμβαῖνον καὶ οἰκειοποιοῦνται διανοίᾳ καὶ καρδίᾳ τὸ
πρόσωπον, ὃ ὑποκρίνεται. Ὅσοι ὅμως ὑπερβαίνουσι τὰ
ὅρια τοῦ φυσικοῦ καὶ πανταχοῦ ταράττουσιν ἀγρίως φωνά-
ζοντες καὶ ἀποτόμως χειρονομοῦντες καὶ προδίδοντες ψευ-
δῆ καὶ παράλογον συγκίνησιν, ἐκεῖνοι καταγελῶνται ὑπὸ
τῶν φρονίμων καὶ μόνον ἀγροίκων καὶ ἀμαθῶν ἀνθρώπων
τὸν ἔπαινον νὰ ἐπισπᾶσθαι δύνανται. Ἔσο εἰς τὰς κινή-
σεις ἤρεμος καὶ κανονικός, τὸ σέβας δι' αὐτῶν προκαλῶν
καὶ οὐχὶ τὴν ἐκπληξίν καὶ τὸν φόβον τῶν ἀκρατῶν. Ἡ
φωνή σου ἄς ποικίλλῃ κατὰ τὴν ἀνάγκην, ἀλλ' ἄς μὴ
ρθῆνῃ μηδέποτε εἰς τὸ διὰ πατῶν. Αἱ ἔννοιαι καὶ τὸ ἐν-
διαφέρον τῶν λεγομένων ἄς χρησιμεύῃ ὡς μέτρον τῆς ἐλ-
λόγου χρήσεως τῆς φωνῆς καὶ τῶν κινήσεων. Ἐν ἀνάγκῃ
ἔστω πρότιμον νὰ φανῆς πέραν τοῦ θεόντος ἤρεμος καὶ
ῥηλαρός, ἢ τολμητίας καὶ θρασύς, μὴ σεβόμενος μήτε
τὸν τόπον, ἐν ᾧ εὕρισκεσαι, μήτε τὸν θεῖον λόγον, μήτε
τοὺς ἀκρατάς, μήτε σεαυτὸν.

¶

Ἡ ἀπομνημόνευσις πρέπει νὰ γίνηται, ὡς προεφρέθη,
κατὰ τὸ δυνατόν ἐλευθέρᾳ, ὥστε ἐὰν μία λέξις ἢ μία φρά-
σις αἰφνης διαλάβῃ νὰ μὴ φοβῆται καὶ δυσκολευθῆται ὁ
εροκῆρυξ νὰ προχωρήσῃ. Ἄλλῃ ἀνάλογος λέξις ἢ φράσις
πρέπει ν' ἀναπληρώσῃ τὴν λησμονηθεῖσαν καὶ ὁ λόγος
ἐνευ ἀλλαγῆς νὰ προβῆ εἰς τὰ πρόσω. Ἐκτός τούτων ὁ-
εἶλε: ὁ ἱεροκῆρυξ νὰ γινώσκῃ καὶ πῶς πρέπει νὰ παρί-
σταται πρὸ τοῦ ἀκρατηρίου ἐμφνιζόμενος. Τὸ σεμνὸν καὶ
εὐάσμιον καὶ ἤρεμον ἦθος ἔχει τι τὸ ἐκ τῶν προτέρων
ατακτῶν τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκρατῶν. Τὸ δὲ δειλόν, σύν-
ου καὶ κάτωχρον πρόσωπον καὶ παράστημα ἐμβάλλει
πονοίας περὶ τῆς ἀνικανότητος τοῦ ῥήτορος. Ἐνίοτε εἰς
κτάκτους περιστάσεις τὸ ἐμφροντι καὶ τεταραγμένον εἶ-
ναι χρήσιμον, μαρτυροῦν τὴν ἔνδον συγκίνησιν διὰ τὴν
πουδικιότητα τοῦ θέματος καὶ τῆς περιστάσεως. Πρέπει
ἔν' ἀποφεύγῃ τις τὸ ὅλως ἀδιάφορον καὶ ἀπαθὲς ἦθος,
εἴθ' οὐ τινες παρυσιάζονται, νομίζοντες ὅτι οὕτω δεικνύ-
ουσι τὴν μεγάλην αὐτῶν δεινότητα καὶ ὅτι ὡσεὶ παιδιὰ
ἰ' αὐτοὺς εἶναι τὸ κήρυγμα. Ἄλλας λεπτολογίας, ὅσον
ὁ σταυροκοπεῖσθαι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ λόγου καὶ
ἂ τοιαῦτα θεωροῦμεν περιττὰ νὰ ὑποδείξωμεν ἐνταῦθα,
ὡς φυσικῶς ἀρμάδια καὶ ἀπαιτούμενα διὰ τὸ ἐπ' ἐκκλη-
σίας κήρυγμα. Ἄλλὰ τὸ φαίνεσθαι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ
λόγου προσευχόμενον καὶ ἐπικαλούμενον τὴν ἄνωθεν ἀντί-
ληψιν ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου ἄρει νομίζομεν ὑποκρισίας
ἢ εὐδευλαθείας.

Ω.

Ὅταν εἰς ἐκκλησιαστικὸς λόγος καλῶς συνταχθῇ καὶ
καλῶς ἀπαγγελθῇ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐπιφέρῃ τὸ πο-
θούμενον ἀποτέλεσμα, τότε οὗτος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ καὶ
εἶναι καλός. Βεβαίως οὐδεμίαν ἀπαίτησιν δύναται τις νὰ
ἔχῃ παρὰ τῶν ἱεροκῆρυκῶν, ὅπως πάντας τοὺς λόγους αὐ-
τῶν δημοσιεύωσι. Δὲν πρέπει ὅμως καὶ παντελῶς ν' ἀπο-
φεύγωσιν οὗτοι τοῦτο, καλῶς εἰδότες ὅτι οὐ μόνον καὶ
ἄλλους ὠφελουσιν ἐκδιδόντες ὃ, τι πρὸ ὠρισμένων ἀνθρώ-
πων ἅπαξ ἀπήγγειλαν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτοὶ μεῖζω ὑπόλη-
ψιν καὶ εὐνοίαν κτῶνται. Διότι φαίνονται οὕτως οὐ μόνον
οἱοὶ πράγματι εἶναι εἰς τὴν κοινήν ὑποβάλλοντες κρίσιν
ὅ, τι κηρύττουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τῆς ὠφε-
λείας πλειόνων. Καὶ ἄλλως δὲ διευκολύνουσιν εἰς τὸ κή-
ρυγμα τοῦ λόγου καὶ ἄλλους ἀπειροτέρους, οἵτινες πολλὰ
ἐκ τῶν λογῶν αὐτῶν νὰ ὠφελθῶσι δύνανται. Θὰ ἐπε-
θυμοῦμεν λοιπὸν ἐὰν οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἱεροκῆρυκες συν-
τάττοντες λόγους καὶ τοῦτο ὑπ' ὄψει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔχω-
σιν, ὅτι δυνατόν νὰ δημοσιεύσωσιν αὐτοὺς ἐν καιρῷ.

ΜΝΗΜΕΙΑ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΥ ΙΒ' ΑΙΩΝΟΣ
(Ἐκδιδόντος Μ. Γ. Γεδεών)*

Ὅδοι Ζωῆς, ταῦτα φασὶν που ἐν παροιμίαις ὁ Σολομών,
αὐτοῖς δὲ πράγμασιν ὁ θεοδίδακτος ἡμῶν αὐτοκράτωρ,
ἐφ' αὐτῷ τὰ τετελεσμένα ὑπέδειξε, τὰς εἰς τὴν ἀληθινήν
ζωὴν καὶ ἀνώλεθρον ἀπαχούσας ὁδοὺς, τοῖς αὐτοῦ θεοκυ-
βερνήτοις διανοήμασι καὶ νοήμασι· καὶ τοῖς τῆς θεοκι-
νήτου γλώττης αὐτοῦ ῥήμασι παρετοιμασάμενος· ἄτε μὴ
μόνον τὰ ἐν μέσῳ περιαιρῶν καὶ προσκόμματα, ἀλλὰ καὶ
τὰ τοῖς πολλοῖς προσάντη καὶ δυσχερῆ καὶ δυσνόητα
ἐξομαλίζων καὶ εὐθέα τοῖς συνιοῦσι καὶ εὕρισκousi γινῶσιν
ἀπεργαζόμενος· καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ προ-
σεχῶς παρελθόντος μαρτίου μηνὸς πραχθέντα, καὶ τῆνι-
καῦτα μὲν τὸ κύρος, τῆ τε τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ
ταῖς τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου
γνώμας δεξάμενα· κατὰ τὴν σ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, καὶ τῆ
αὐτοκρατορικῆ ἀγία χειρὶ ἐρυθρογραφηθέντα, τοῖς ἀνά
πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν καὶ ἡπειρον δὴλα γενέσθαι βου-
λόμενος· ἵνα πάντες, καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην δογματικὴν
κύρωσιν ὀρθοδοξεῖν ἔχωσι καὶ μὴ ταῖς τῆς πλάνης ἀνο-
δίας συμπεριφέρωνται θεῖον προσκυνητὸν ἐξέθετο ἰδικτον·
καὶ πρὸς τὴν ἱεράν καὶ θεῖαν ἐξαπέστειλε σύνοδον, ὃ καὶ
ἀνεγνώσθη εἰς ἐπήκοον ἐπὶ λέξεων ἔχον οὕτω·

Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστὸς βασιλεὺς, πορ-
φυρογέννητος, Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ, εὐσεβέστατος, ἀει-

* συνέχεια ἀπὸ σελίδος 76 τοῦ μετὰ χειρὸς τόμου.

σέβαστος, αὔγουστος, ἰσαυρικὸς, κίλικος, ἀρμενικὸς, δαλματικὸς, οὐγγρικὸς, βοσθνικὸς, γροβατικὸς, λαζικὸς, ἰθηρικὸς, σερβικὸς, ζηγκικὸς, βουλγαρικὸς, γοθικὸς, θεοκυβέρνητος, κληρονόμος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ψυχῆ(;) νεμόμενος πάντα τὰ τούτου δίκαια ὡς τινῶν ἀποστατηρῶν τοῦ κράτους ἡμῶν, τοῖς τοῦ φιλογρίστου ἡμῶν παντὸς λαοῦ, τῆς τε θεοφυλάκτου ἡμῶν βασιλίδος πόλεως, ἔτι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐξουσίαν χωρῶν ἡπειρωτικῶν τε καὶ θαλασσιῶν οἰκήτορσιν..... καὶ τὸ μακαρίζει Πέτρον Χριστός. Καὶ ἐφ' ἐξῆς περιεῖχε τὸ πρόσγραμμα καὶ τὴν ἰνδικτον. Καὶ μετὰ τοῦτο ταῦτα ῥητῶς, Ὡς οὖν εἰς ἐπήκουσεν τὸ τοιοῦτον ἰδικτον ἐγνωσθή, ἡ συνήθη παρὰ πάντων γέγονεν εὐφροσύνη, συμφώνως ἐπευξασμένῳ τῷ ἀήττητῳ κράτει αὐτοῦ, διαμονὴν καὶ ζωὴν καὶ υἰεὶαν μακραίωνα· ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἤνυστο καὶ τετέλεστο, ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ πάλιν ἀπέστη ὁ πειραστὴς, τὸν ἐκκλησιαστικὸν διαμελετώμενος ταραχόν· οὐδὲ εἰς τὰ ὀπίσω πεμψθεὶς ἀπὸ τῶν προλαβόντων, τὴν ἤτταν προσωμολόγησεν· ἀλλ' οἷς αὐτὸς τῆς προτοδότου δόξης ἐκπτώσιν κατακέκριτο, τούτοις καὶ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπιβουλὴν συσκευάζεται, ἐκ τῶν ἀριστερῶν πάντοτε αἰεὶ πάντως προσβάλλων, τῇ δὲ τῶν δεξιῶν φαντασίᾳ περικαλύπτων τὸ σκαιορούμενον, ὡς δαλέατι φαγεῖν τὸ ἄγιστον ἢ τὰς θανασίμους πόσεις, τῇ περιγρίσει τοῦ μέλιτος· οὕτω γοῦν, οὕτως καὶ τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Νικαίας, μικροῦ δεῖν εἰς ἀνυπεξάλυκτον κατήγαγε κίνδυνον, ὡς μηδὲ ὑπόστασιν τούτῳ περιλειφθῆναι, βυθίων μέχρις ὑδάτων κατενεχθέντι, καὶ ἀναμῆξασθαι τέλος οὐκ ἔχοντι· ἅτε δὴ νομίζοντι κάλλιστον εἶναι τὴν ἐπὶ τοῖς θεοῖς οὐκ εὐένδοτον ἔνστασιν· ἀγνοοῦντι δὲ ὁμοῦ ὡς ὁ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλος, παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ, τῆς Ἐκκλησίας ἀπόβλητος· ὅτι δὲ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, τὸ συνοδικὸν ἐντεθὲν παραδηλώσει σημεῖωμα· ἔχει γὰρ οὕτω·

Μηνὶ ἀπριλίῳ σ' ἡμέρα σ' ἰνδικτιῶνος ἰδ'.

Προκαθημένου Λουκᾶ τοῦ ἀγιωτάτου ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐν τοῖς δεξιοῖς ἀλεξιακοῖς κατηγουμενεῖς, συνεδριάζοντων τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνῃ αὐτοῦ, ἱεροτάτων ἀρχιερέων·

τοῦ Καισαρείας—τοῦ Ἡρακλείας—τοῦ Κυζίκου—τοῦ Νικομηδείας—τοῦ Μελιτηνῆς—τοῦ Γαγγρῶν—τοῦ Φιλίππων—τοῦ Μητυλίνης—τοῦ Μωκησοῦ—τοῦ Κρήτης—τοῦ Αἰνίου—τοῦ Τραπεζούντος—τοῦ Ἀμάστριδος—τοῦ Σερρών—τοῦ νέων Πατρῶν—τοῦ Εὐχαΐτων—τοῦ Ἀμασειας—τοῦ Ἀβύδου—τοῦ Θηβῶν—τοῦ Λακεδαιμονίας—τοῦ Ἀρχαδιοῦπόλεως—τοῦ Παρίου—τοῦ Σηλυμβρίας—τοῦ Νίκης—τοῦ Βρύσεως—τοῦ Παροναζίας καὶ τοῦ Δέρκου. Παριστῆμένων καὶ θεοφιλεστάτων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων.

Καιρὸς τοῦ σιγᾶν καὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν, ὁ σοφὸς ἐκκλησιαστὴς ἀναφλέγγεται· διὰ τῶν ῥημάτων τούτων, παιδεύων τὸν ἀχροστὴν τὸν νηφαλέα καὶ ἀρτίφρονα, μὴ ἀδυσανίστως τι φθέγγεσθαι, μηδ' ἀσυντηρήτως τῶν χειλέων προφέρειν ἐκτός· ἀλλὰ δοκιμάζειν καὶ κρίνειν πρῶτα

τὸ διανοούμενον ἐνδοθεν ἐν ψυχῇ, καὶ συνορᾶν ἐμμερίμων ἵνα μὴ σαπρὸς λόγος ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν ἐκπορεύηται, ἀλλ' εἴτις ἀγαθὸς καὶ σωτήριος καὶ πρὸς οἰκοδομήν ἑτέρων καὶ ἐπιστήριξιν ταῦτα τοῦ ἐκκλησιαστοῦ τὰ ῥήματα μὴ κατὰ νοῦν θέμενος ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Νικαίας Γεώργιος, μηδὲ τῶν τοῦ Συράχ λόγων ἐνωτισάμενος, ὑποτιθεμένου, τὸν μὴν εἰδὸτα, τιθέναι τὴν χεῖρα ἐπὶ τῷ στόματι, ἀνοίξας τὸ στόμα οὐχ εἰλκυσε πρῶτα πνεῦμα, καὶ οὕτω μετὰ τοῦ πνεύματος ἠρεύξατο τὰ τοῦ πνεύματος· ἀλλ' ἀσυντηρήτως προσήνεγκε, καθὼς δηλοῖ τὸ κατὰ τὴν σ' τοῦ παρελθόντος ἀπριλίου μηνὸς τῆς ἐνεστῶσης ἰδ' ἐπινημέσεως ἐκτεθὲν συνοδικὸν σημεῖωμα· ἀμέλει τὸ καὶ κατὰ τὸ τοιοῦτον συνοδικὸν σημεῖωμα· τότε καταδίκη ἐνομήσθη (εἶτα)· ὑπεύθυνος· ἔθεν καὶ πρὸς τὴν ἀνεξάντηλον τοῦ ἐλέους πηγῆν, μᾶλλον δὲ θαρρούντως εἶπεν τῆς συμπαθείας τὴν ἀβυσσον, τὸν θεοστερῆ, κραταιότατον, ἅγιον ἡμῶν αὐτοκράτορα καταπέφυγε. Θερμοῖς τὴν φιλοικτον αὐτοῦ καὶ θείαν ψυχὴν πρὸς οἶκτον ἐξεκάλεσατο δάκρυσιν· ὡς καὶ μήνυμα θεῖον προσκνητὸν ἐκείθεν πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ τὴν ἱερὴν καταπεμφθῆναι σύνοδον, διὰ τοῦ μεγαλειοφανεστάτου πρωτοκουροπαλάτου βασιλικῆς γραμματικῆς, κυρίου Γεωργίου τοῦ Σκυλίτζη, καθὼς τὸ κατὰ τὴν δ' τοῦ παραδοραμόντος ἀπριλίου μηνὸς τῆς παρούσης ἰνδικτου ἰδ' ἐκτεθὲν ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου βασιλικῆς καὶ θεῖου μηνύματος πρὸς ἡμᾶς διαπορθευ[εται] συνοδικὸν σημεῖωμα παριστῶν· ὅτι γοῦν καὶ σήμερον πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλικῆς γραμματικῆς ἀνηγγέλη τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ τῇ ἱερᾷ καὶ θεῇ συνόδῳ, ὡς οὐ προστακτικῶς, ἀλλ' ὡς ἐν εἰδεί συμβουλῆς ὁ κράτιστος ἡμῶν ἅγιος βασιλεὺς φιλάνθρωπότερον διατεθῆναι [πρὸς] τὸν Νικαίας ἡμῖν ὑποσίθησι, πλὴν τῶν κανόνων σωζομένων, ἢ μετριότης ἡμῶν, συνάμα τῇ ἱερᾷ ἀδελφότητι, ἀναγνωσθέντος τοῦ κατὰ τὴν σ' τοῦ παρελθ. ἀπριλίου τῆς ἐνεστῶσης ἰνδικτου ἰδ' γεγονότος συνοδικῆς σημεῖωματος· ἐν ᾧ καὶ καταδίκη ὑπεύθυνος ὁ Νικαίας ἐνομήσθη, σκοπηθῆναι δεῖν ἐγνώ, ὅποια τις τῷ Νικαίας ἐκ τῶν κανόνων καταδίκη ἐπάγεται· τοῦτο γὰρ ἦν ἔτι τὸ λειπόμενον, τὸ, καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἐπαγομένης αὐτῷ καταδικῆς διαγνωσθῆναι· ὅτι γοῦν ἡ καθαιρεσις εἶναι διεγνωσθῆ τούτῳ τὸ ἐπιτίμιον, ἀφορισμῶ τούτου ἀλειτουρησίας ἐπὶ διετίαν ὑπέβαλε, πρὸς τὸ φιλάνθρωπότερον ἀπονεύουσα· ὅτι δὲ πολλοῖς ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ὥραις ὁ Νικαίας, κατὰ γῆς ἑαυτὸν ῥίψας, τὸ ἱερὸν τοῖς δάκρυσι κατέβρεχεν ἔδαρος, καὶ στεναγμούς ἐκ βάθους ἀνέπεμπεν· ὡς καὶ σύμπαν εἰς οἶκτον τὸ ἱερὸν συνέδριον· προκαλέσασθαι καὶ συγκληθῆσαι πάντας εἰς δάκρυα· ὡς οὐδὲν ἤττον ἐκείνου παρακαλεῖν εἰς ἔλεον τὴν ἡμῶν μετριότητα, ἢ μετριότης ἡμῶν συνάμα τῇ μετριότητι, εἰς ἓνα καὶ μόνον ἐνιαυτὸν τὰ τῆς ἀλειτουρησίας αὐτῷ περιέστησεν, ἐπὶ τοσοῦτῳ καὶ τὴν ἐπὶ ταῖς ψήφοις συνέλευσιν ἀποκλείασα· ὡς οὖν οὐ μόνον κανονικῆ, ἀλλὰ καὶ φιλάνθρωπος ἡ τοιαύτη πᾶσιν ἔδειξεν ἐπιτίμησις, ἐπεδόθη τῷ αἰτήσαντι, καὶ τὸ παρὰ διαφορῶν ὑπογράφεν εἰλητᾶριον, καὶ ὑπέγραψε καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ

του πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου χειροθετήθη τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ, 18 νοεμβρίου, ἐν τῇ ἱερᾷ λειτουργίᾳ ὑπὸ τῆς Α. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὁ πανοσιολ. ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος Παλαμάς. Ὁ τελευταῖος τῶν γενικῶν ἱεροκηρύκων τῆς τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας ἦν ὁ ἐξ Οἰκονόμων Κωνσταντῖνος ὁ Μ. οἰκονόμος, ὃς, τῷ 1832 κατὰ φεβρουάριον, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντῖνος Α' ὁ ἀπὸ Σιναίου ἀπονέμων διὰ σιγιλλίου τὸν τίτλον γενικοῦ ἱεροκήρυκος πασῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, παρείχεν ἅμα τὸ προνόμιον φέρειν ἐπὶ τοῦ καλυμμαυχίου «σταυρὸν ἀδαμάντινον, ὡς γνώρισμα ἰδιαζούσης πρὸς αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς περιποιήσεως διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀκαμάτους ἀγῶνας αὐτοῦ». Οὕτω δὲ φέρεται ἐξωγραφημένος, ὡς γνωστὸν, ἐν τῇ, αὐτοκρατορικῇ ἐπινεύσει, χαραχθεῖση προσωπογραφία αὐτοῦ τῷ 1833, ἐν Βερολίνῳ.

Ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὀφφικίοις ὑπῆρχεν ἐπὶ βυζαντινῶν καὶ ἐν τῇ τῶν κάτω χρόνων Ἐκκλησίᾳ «διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου» καὶ «διδάσκαλος τοῦ Ἀποστόλου», εἰ καὶ τὰ δύο ταῦτα ὀφφίκια τῆς τετάρτης πεντάδος ἐδίδοντο πολλακίς εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὅπερ εἰρήμηνε τὰς Γραφὰς ἐπ' ἐκκλησίας, ἱερουργούντος τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ δι' ἰδίας ἐπὶ τούτῳ ἀρχιερατικῆς ἐκδόσεως· ἔθεν, τοῦ πατριάρχου τελευτήσαντος, οὐδὲ αὐτὸς ἠδύνατο διδάσκειν, ὡς ὁ Βαλσκιῶν λέγει, τὸν ἸΘ' ἐρμηνεύων κανόνα τῆς 5' οἰκουμενικῆς συνόδου¹. Καίτοι δ' ὑπῆρχεν ὁ κατ' ἐξοχὴν λεγόμενος οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, ὁ περὶ ἑαυτὸν ἔχων δώδεκα μαθητὰς βίῳ καὶ λόγῳ σεμνοῦς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑποδιδασκάλους, ἀλλ' ἐν τῷ ΙΒ' αἰῶνι ἀπαντᾶται ἴδιος ῥήτωρ, ὁ καὶ μαγίστωρ τῶν ῥητόρων λεγόμενος. Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ἀναφέρων «Μιχαὴλ [ἐκ] τῆς Θεσσαλονίκης», τὸν ῥητορικὸν λέγει κοσμοῦντα θρόνον καὶ τὸν εὐαγγελικὸν ἀκριβῆντα ἀναβαίνοντα². παρὰ δὲ τῷ βυζαντινῷ χρονογράφῳ Ἰωάννῃ Κινάμφῳ καὶ ταῖς εἰς Κίνναμον σημειώσεσι τοῦ Δουκαγγίου εὐρίσκομεν αὐτὸν μέγαν ῥήτορα, διδάσκαλον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πρωτέκδικον τῆς Μ. Ἐκκλησίας³.

Ἐν τῇ τῶν κάτω χρόνων Ἐκκλησίᾳ εὐρίσκομεν ἀναγορευόμενον γενικὸν ἱεροκήρυκα, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, μέγαν θεολόγον καὶ ἔξαρχον τῶν ἀπανταχοῦ διδασκάλων τὸν Ἰλαρίωνα Κιγάλαν, λαβόντα παρὰ τοῦ πατριάρχου τὸ προνόμιον τοῦ φέρειν μανδύαν, ποιμαντικὴν ῥάβδον καὶ ὑακινθόχρουν σκιαδῖον⁴. Περὶ τὰς

1. Ἐλάμβανον οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι «ἀνὰ νομισμάτων λίτρας τρεῖς καὶ ἀνὰ σίτου μοδίους πενήντα». Σύνταγμα τῶν ἱερῶν κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ· τόμ. Β' σελ. 348· Cotelarii Monumenta Ecclesiae Graecae τόμ. Β', σελ. 178 κ. ἑξ.

2. Νικήτας Χωνιάτης σελ. 275 Bonae.

3. βλ. ἐν σημειώσεσι 25 τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντος Εἰρήνης τῆς Σεβατοκρατορίας ποιήματος. Ἀθήνησι 1879, σελ. 35.

4. Κ. Ν. Σάββα Νεοελλ. φιλόλ. σελ. 300.

Τοιοῦτον Θεὸς τὸ πέρας τοῖς προτεθεῖσιν ἐπήνεγκεν· οὕτως ἡ μεγάλη ζάλη τῆς Ἐκκλησίας ἐγκατεστόρεσται· οὕτως ὁ τῶν βασιλικῶν σκήπτρων οἰακοστρόφος ἐπάξιος, τῷ τοῦ παντός κυβερνήτῃ Θεῷ κινούμενος καὶ οἰκονομούμενος, τοὺς αὐτῷ δεδομένους καὶ ἀρχομένους ἐφύλαξε, καὶ οὐδεὶς τῶν πάντων ἀπώλετο, οὐδὲ εἰς βλάβη καρδίας ἑτεροδόξου θαλάσσης ἀπέριπται, ἀλλ' ὡς πυρσῶ φοροῦντι τούτῳ καθοδηγούμενοι, τοῖς τῆς ὀρθοδοξίας λειμῶσι πάντες ἐγκαθορμίσθησαν· οὕτω καὶ νῦν ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία, καινότερον ἕτερον τρόπον, οἶκον ἑαυτῇ τὸν βασιλεῖα τοῦτον ἀνικοδόμησε, τοῖς ἐπταδικοῖς τοῦ θείου Πνεύματος πεπυκασμένον χάρισμασι, καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἔλθοῦσα, τὴν μονὴν ἐν αὐτῷ ποιεῖται κατὰ τὴν ἐν εὐαγγελίοις ὑπόσχεσιν, καὶ τὸν τῆς γνώσεως χαρακτῆρα τούτῳ χάρισμασι, πᾶσαν ἀπαντλεῖν ἀκένωτα δίδωσιν· οὗ καὶ πλησθέντες τῆς χάριτος κλήματα τῆς ἀληθοῦς ἀμπέλου πάντες εὐρέθησαν, ἐν τούτῳ μείναντα, καρποδοτήσαντα, καὶ τὸν τὰς ὀρθοδόξους καρδίας εὐφραίνοντα τῆς εὐσεβείας οἶνον πηγάζοντα· τοῦτο, τῶν προλαβόντων κατορθωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος, ἀριστον ἀκροθίνιον· τοῦτο, τῶν ἀπαρκαμίλων αὐτοῦ τροπικῶν μέγιστον ἐγκαλλώπισμα· τοῦτο, μελλόντων μειζόνων μεγαλορρημάτων ἐχέγγυον· οὕτω Θεὸς τὸν αὐτοῦ μιμητὴν βασιλεῖα, κατὰ τὸν μέγαν Ἰερεμίαν εἰπεῖν, ὡς πόλιν ὀχυρὰν τέθηκε καὶ ὡς στύλον ἀπασι τοῖς κρατοῦσι τῆς γῆς καὶ τοῖς ἀρχουσι καὶ τοῖς ἱερευσι καὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς, ὡς ἐντεῦθεν θαρρούντως καὶ τὰ ἐξῆς ἀναθῆγεσθαι, οὐ μὴ δύνωνται πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ ἀντικείμενοι, διότι Κύριος μετ' αὐτοῦ ἐστίν· τοῦτον δὲ τὸν μέγιστον ἡμῶν αὐτοκράτορα, τὸν κἂν τούτῳ τὴν πρὸς Θεὸν ἐμφέρειαν σώζοντα, ὅτι μηδὲν ἐστὶ κοινόν τι προσαρμολόμενον ὄνομα, τοῖς κατὰ νοῦν καὶ ψυχὴν καὶ χεῖρα καὶ σύνεσιν αὐτοῦ προτερήμασιν, ἑτέρῳ μὲν οὐδενὶ πάντως ἀμείβεσθαι τρόπῳ τῷ, τίς ἀπάντων δυνήσεται· εὐχαῖς δὲ ξυμπάντων ἐγκαρδίαις καὶ συγγλιχόμεθα καὶ συνδεξιόμεθα· μετὰ τοῦ βασιλέως τοῖνον Δαυὶδ, θεῖη Κύριος ἄδομεν τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἰς αἰῶνα ἐτοιμᾶσαι τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ πληρῶσαι πάντα τὰ τῆς αὐτοῦ καρδίας αἰτήματα, καὶ πάντα τὰ ἔθνη δουλεύουσιν αὐτῷ, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ ὑπερταθεῖη ὑπὲρ τὸν λίβανον, καὶ τέλος τῆς βασιλικῆς προσωνομίας τούτῳ μὴ γένοιτο ἐκ τῆς ἐπιγείου ταύτης μετὰ μακροῦς ἡλίου κύκλους, ἐπὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀκατάλυτον βασιλείαν μεταχωρήσαντι.

Αἱ ὑπογραφαί· αἱ πρωτότυποι δὲ ἦσαν ἐν τῷ βιβλίῳ, ἀφ' οὗ μετεγράφη, ἡ δέλτος, ὡς ἐν αὐτῇ ἐδηλοῦτο, ἐξῆς τὰ πάντα αὐθις μεταγέγραπται

(παρλείπονται αἱ ὑπογραφαί).

(ἔπεται συνέχεια)

Κενόδοξοι ἐσὶν εἰδωλολάτρες πιστοῖς· Θεὸν μὲν τῷ δοκεῖν σεβόμενος, ἀνθρώπους δὲ καὶ οὐ Θεῷ εὐαρεστεῖν βουλούμενος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΜΑΚΟΣ

(λόγος ΚΑ', 6).

ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Γαβριήλ Γ' ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος ἀνηγόρευε τὸν διάσημον Ἡλίαν Μηνιατὴν (τῇ 12 Ἰανουαρίου 1704) εἰς τὸ ὄψιμον τοῦτο, ἀνατιθεὶς αὐτῷ «τὴν ἐπιστασίαν τοῦ διδασκαλικοῦ ὑπουργήματος»⁵.

Ἐν καταστάτῳ τινι παλαιῷ τῶν χρεῶν, ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου εὗρισκω ὅτι τὸ πατριαρχεῖον εἶχε κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΗ' ἑκατοντητηρίδος ἱεροκήρυκα πατριαρχικόν, ᾧ παρεῖγε μισθὸν κατ' ἔτος μέχρι πεντακοσίων γροσίων, ἴσως σημερινῶν δισχιλίων φράγκων, σιτιζόμενον, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ πατριαρχικῇ τραπέζῃ. Ἦν δὲ τότε πατριαρχικὸς ἱεροκήρυξ ὁ ζακύνθιος Ἰωάσαφ Κορνήλιος. Πιθανῶς πρὸ τοῦ Κορνηλίου ἦν ἱεροκήρυξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὁ τῇ 18 αὐγούστου 1788 ἀποβιώσας Νικόδημος ἱερομόναχος ὁ Κεραλλήν⁶.

Περὶ τὸν ἄνα εἶπη τις ὅτι ὁ δημοτικώτερος τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἱεροκηρύκιον τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἦν ὁ περιλάλητος Γεράσιμος ὁ Κκαβέλας.

Ἀπὸ τοῦ 1857, θανόντος τοῦ ἐξ οἰκονόμων Κωνσταντίνου, τὸ ὄψιμον τοῦ γενικοῦ ἱεροκήρυκος ἐχέρηεν, ἡ δὲ Α. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐπανάγει εἰς ζωὴν. Βεβαίως οὐδεὶς ὀνειρεύεται σήμερον τὰς ἐκτάκτους τῷ Οἰκονόμῳ ἀποδοθείσας τιμὰς, οὐδὲ θέλει τὰ ὑκινθόχροα σκιαδία τοῦ Ἰλαρίωνος Κιγάλα· ἀλλ' ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ὄψιμου γενικοῦ ἱεροκήρυκος, σημειωθήσεται βεβαίως ὑπὸ τοῦ μὴ μωμοσκοποῦντος καὶ τὰ ἐλάσσονα τῶν παρ' ἡμῖν καθεστῶτων ὡς τιμὴ παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας γινομένη πρὸς τὸν διάδοχον, οὕτως εἶπεν, τοῦ βυζαντινοῦ οἰκουμενικοῦ διδασκαλοῦ, παραθήγουσα πρὸς ἀγῶνας ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ ὧν ἀκκμάτως γενικοὶ διάσημοι ἱεροκήρυκες εἰργάζοντο, καίπερ κηρύττοντες ἑαυτοὺς σοφοὶς τε καὶ ἀνοήτοις, ἔλλησι τε καὶ βαρβάροις ὀφειλέτας⁷. Μ. Ι. Γ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μέλος κληρικὸν τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου ὠνομάσθη εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τεσσάρων κληρικῶν μελῶν ὁ ἐκ τῶν συνοδικῶν σεβασμ. μητροπολίτης Χαλεπίου κ. Δωρόθεος.

5. Τὸ συνοδικὸν γράμμα ἐξέδωκεν ὁ φιλόστοργ ἀρχιεπίσκοπος Κύριλλος Ἀθανασιάδης ἐν «Πανδώρα» τόμ. ΙΕ', σελ. 580.

6. Σὺλα Νεοελλ. φιλολ. σελ. 500.

7. Κωνστ. Οἰκονόμου Ἐπίκρισις εἰς τὴν περὶ Νεοελλ. Ἐκκλησίας σύντομον ἀπάντησιν Νεοφύτου Βάμβα· ἐν ταῖς πρώταις λέξεσι τοῦ προλόγου· βλ. Χρυσάνθου Συνταγματικόν, σελ. 46' καὶ 47' τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδόσεως. Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐγράφησαν ἐκ τοῦ προχείρου, χάριν τῶν μὴ ἐχόντων πρόχειρα τὰ μέσα εὐρείας ἐρεῦνης.

Ὁ ἐκ τῶν νέων μελῶν τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου ἐνδοξ. Κωστάκης ἐφένδης Βαγιάννης ὑπέβαλε τῇ Α. Π. τὴν ἀπὸ τοῦ Συμβουλίου παραίτησιν αὐτοῦ, ἣτις δὲν ἐγένετο δεκτή.

Τῇ τετάρτῃ (21) ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, πανηγυρίζοντος τοῦ ἐν Πέτρᾳ ἐπινομίου ναοῦ, ἐγχορυστάτησεν ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἡ Α. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἐπισκεψάμενος ἀκολούθως ὁμογενεῖς τινὰς καὶ τὴν Α. Σ. τὸν ἀσθενοῦστα μητροπολίτην Ἐφέτου κ. Ἀγαθάγγελον.

Τῇ πέμπτῃ ἡ Α. Π. ἐπισκέψατο τὸν ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων ὑπουργὸν Ἐξ. Χασάν Φεχμη πασᾶν, διερμηνεύοντος τοῦ ἐνδοξ. καπικεχαγια τῶν Πατριαρχείων Σταυράκη ἐφένδη Ἰωαννίδου.

Τῇ πέμπτῃ ἐσπέρας ἐπισκέψατο τὴν Α. Π. ἡ Α. Ἐξ. ὁ σύμβουλος τῆς ἐνταῦθα ῥωσικῆς αυτοκρατ. πρεσβείας κ. Μ. Ὀνοῦ.

Ἀφίκετο ἐνταῦθα ἐκ Νικομηδείας, ἐνθα διέμενον ὡς ἐπίτροπος τοῦ σεβασμ. γέροντος Νικομηδείας, ὁ πανιερ. ἐπίσκοπος πρώην Ἱεροσιταίας κ. Νεόφυτος.

Ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν, μεταβαίνων εἰς Γανόχωρα, ὁ πανιερ. ἐπίσκοπος πρώην Μετρῶν καὶ Ἀθῶρων κ. Δοσίθεος.

Τῇ κυριακῇ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον ὁ πανοσιολ. ἀρχιεπίσκοπος κ. Γρηγόριος Παλαμάς, θέμα λαβὼν τὴν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τῆς ἡμέρας παραβολὴν τοῦ ἄφρονος πλουσίου.

Ἐν τῷ ἐν Γαλατᾶ ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολογ. ἀρχιεπίσκοπος κ. Πολύκαρπος περὶ μνήμης θανάτου.

Ἐν τῷ ἐν Χρυσουπόλει ἱερῷ ναῷ τοῦ Προφήτου Ἡλίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Κοσμάς Εὐμορφόπουλος περὶ τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Σημ. Ἡ «Ἐκκλησ. ἀλήθεια» ἐγκαίρως θέλει ἀναγγεῖλαι πᾶν ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν.

Εὐχαρίστως ἀναγγέλλομεν ὅτι ὁ δεδοκιμασμένος ὑπάλληλος τοῦ Κράτους Γιάγκος ἐφένδης Βιθυνὸς διωρίσθη εἰσαγγελεὺς τοῦ ἐν τῷ ἀνωτάτῳ Συμβουλίῳ τοῦ Κράτους τμήματος τοῦ Ἐφετείου.

Εἰς τὸν ἀρχαῖον ὁμογενῆ δημοσιογράφον νῦν δὲ βιβλιοφύλακα τῶν Ἀνακτόρων Θεόδωρον ἐφένδην Κατάπην ἡ Α. Α. Μ. ὁ σουλτάνος ἀπένειμε τὸ παράσημον Μεδζιτιέ Γ' τάξεως.

Ἐκκλησίαι ἐν τῇ διασπορᾷ. — Ἐν Μεσσηνίᾳ τῆς Ἰταλίας ἀπέβίωσεν ὁ ἱερεὺς Ἀναστάσιος Λαμπούδης, τοῦ

αὐτοῖσι ἱεροῦ ἐρθευδοξοῦ νκοῦ τοῦ ἀγ. Νικολάου, ἐκ Ζακύνθου καταγόμενος, ἐγκαταλιπὼν δὲ εἰς ἄπρατον πένθος πολυμελῆ οικογένειαν. Πάντες ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν τὸν ἐτίμησαν διὰ τὴν παιδείαν του, τὴν σωφροσύνην καὶ πρὸ πάντων τὸν εὐθὺν χριστιανικώτατον χαρακτήρα του, ὅστις ἐκεῖ μάλιστα εἰς τὰ ξένα ἀπέβαινε λίαν παρηγορητικός εἰς τοὺς συμπατριώτας ἡμῶν καὶ ἐτήρει τὸ φρόνημα ἀλώθητον. Παντοῦ δὲ καὶ ὅσον ἠδύνατο ἔπραττε τὸ ἀγαθόν, καὶ τελευταῖον ἀκόμη τῆ μεσολαβῆσει του παρὰ τῶ βασιλεῖ, ὅστις τὸν ἠγάπη, ἐδόθη χάρις εἰς δύο καταδικασμένους εἰς θάνατον, ὧν ὡς πατὴρ πνευματικός εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν ἀθωότητα. Ἡ ἐλληνικὴ κοινότης ἐν Μεσσήνῃ, εὐγνωμονοῦσα διὰ τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν τῶν προσόντων του ζῶντος ἐπ' αὐτῆς, τὸν ἐκήδευσεν σεμνοπρεπέστατα, εὐρέθησαν δὲ καὶ εὐεργετικὰ μέλη αὐτῆς, ἅτινα ἐπήλθον ὁπωσδήποτε ἐπίκουρα εἰς τὴν οικογένειάν του. (Νέα Ἐφημερίς 13 νοεμβρίου).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ, ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ.

Ἀναγκαίαι ὑπόμνησις—Ἡ περὶ τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου στατιστικὴ, ἣν ἐν τῷ παρελθόντι φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησ. ἀληθείας» ἐδημοσιεύσαμεν, μετετυπώθη ἐκ τῆς «Ἀμαλθείας», ἧς παρελείφθη ἵνα ὑποσημειωθῇ τὸ ὄνομα. Σημειοῦμεν τοῦτο μῆδεμίαν διὰ τὰς λέξεις αὐτῆς εὐθύνην ἀναλαμβάνοντες.

Ἐξεδόθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ τὰ ἐξῆς θεολογικά συγγράμματα.

K. R. Hagenbach, Ἐγκυκλοπαιδεία καὶ Μεθοδολογία τῶν θεολογικῶν ἐπιστημῶν, ἔκδοσ. 11 ἐπιδιορθωθεῖσα καὶ συμπληρωθεῖσα ὑπὸ E. Kautzsch, ἐν Λειψίᾳ, 1884.

A. Rauber, Πρώτη ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου, ἐν Λειψίᾳ, 1884.

A. H. Franke, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη παρὰ τῷ εὐαγγελιστῇ Ἰωάννῃ, ἐν Γοττίνῃ, 1884.

G. Krüger, Μονοφυσιτικαὶ ἐριδες, ἐν Ἰένῃ, 1884.

M. Chemnitz, Examen Concilii Tridentini, ἧτοι διεκρίνησις καὶ ἀνασκευὴ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Τριδέντῳ συνόδου, ἐν Λειψίᾳ, 1884.

A. Bartsch, Λί ἀρχαὶ τῆς καντινῆς ἠθικῆς καὶ ὁ χριστιανισμός, ἐν Sorau, 1884.

A. E. Biederman, Χριστιανικὴ δογματικὴ, ἐν Βερολίνῳ, 1884.

J. A. Dorner, Χριστιανικὴ δογματικὴ, εἰς 2 τόμ., ἐν Βερολίνῳ, 1884.

C. Beck, Κανονικὸν δίκαιον, ἐν Τυβίγγῃ, 1884.

E. Véron, Ἱστορία τῶν θρησκευμάτων, ἐν Παρισίοις, 1884.

G. Charmes, Ταξείδιον εἰς Παλαιστίνην, ἐν Παρισίοις, 1884.

Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν «Ὁδηγὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως» ῥωσιστὶ ἐκδεδωμένον ἐν Ὁδησσῷ, πρὸ ὀλίγου, ὑπὸ τοῦ ῥώσσου μοναχοῦ Ἀντωνίου, ἐκ τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Παντοκρατορινῆς Σκήτης τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. Τὸν «Ὁδηγόν» τοῦτον ἐκ 252 σελίδων μεγάλου 8ου ἔγραψεν ὁ κ. Πέτρος Νιστοίνσκυς, καθηγητὴς ἐν Ὁδησσῷ, γνώστης τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης, βάσιν ἔχων τὰ ἔργα τοῦ μακαρίτου Σκαρλάτου Βυζαντίου καὶ τοῦ ἱατροῦ Α. Γ. Πασπάτη. Ἐν ῥωσικῇ γλώσσῃ καὶ διὰ ῥώσσους τὸ πρῶτον ἐπισκεπτομένους τὴν πόλιν τῶν σουλτάνων προωρισμένον ἐστὶ καλὸν ἔργον, φιλοπονίαν ἐμφαίνειν τοῦ γράψαντος, ὡς ἐμφαίνει καὶ φιλοκαλίαν ἢ μεγάλην συλλογὴν τῶν εἰκόνων, αἷς ἐκόσμησε τὴν βίβλον ὁ ἐκδότης ὀσιώτατος μοναχὸς Ἀντώνιος.

Συνάπτεται τῇ καλῇ βίβλῳ μέγας χάρτης, περιέχων τὰς προσωπογραφίας τῶν βυζαντινῶν αυτοκρατόρων ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου Δράκοσῃ. Αἱ προσωπογραφίαι αὐταὶ εἰσι κάλλιστα γεγραμμέναι, ἀλλ' ἐπιτρέπεται τοῖς φιλόστοροι καὶ τοῖς φίλοις καὶ γνώσταις τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ἢ ἐξέτασις τούτων ἢ κριτικὴ καὶ πρὸς ἐκδεδωμένας καὶ γνωστὰς ἀντιπαραβολή. Ἐν ῥωσικῇ ἐφημερίᾳ ἐγράφησαν κατὰ τὸ παρελθόν ἄρτι θέρους τὰ δέοντα, ἅπερ ἐκ τῆς «Νέας Ἡμέρας» τῆς 30 ἰουνίου ἀνετυπώσαμεν ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ» σελίδι 576 τοῦ Δ' ἔτους. Σήμερον ὁμως μανθάνομεν ὅτι ἢ εἰκὼν ἢ σῶζουσα τὰς προσωπογραφίας ταύτας ἀρχαία οὔσα εὑρήται ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Μεσημβρίας, ὁ δ' ἐκδότης ἔμαθε τὴν ὑπαρξίν τῆς εἰκόνας ἀπὸ τινος Ἑλληνοσ ἀρχιμανδρίτου Φωτίου. Ἡ παραβολὴ πρὸς ἐκδεδωμένας προσωπογραφίας ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Δουκαγγίου, τοῦ Ἀνσέλμου Βανδουρίου, τοῦ Σαββατιέρου καὶ ἄλλων, ἢ ὀδηγία, ἦν δύναται ἵνα παράσχωσιν ἡμῖν αἱ περιγραφαὶ νομισμάτων καὶ μεταλλίων θέλει λύσει τὴν ἀμφιβολίαν, ἣν ἠδύνατό τις ἵνα συλλάβῃ περὶ τῆς ἀυθεντικότητος τῶν προσωπογραφιῶν. Ἀληθῶς ὁμως, ὅπου ὁ φιλόπνονος καὶ φιλόκαλος ἐκδότης ἀδύνατον ἐνόησεν ἵνα συμπληρωθῇ τὰ ἐκ τῆς πολυκαιρίας χάσματα ἐπὶ τῆς εἰκόνας, ἐκεῖ προσέδραμεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σκ. Βυζαντίου καὶ συνεπλήρωσεν αὐτό.

Τὸ βιβλίον ἐστὶν ἀληθῆς «Ὁδηγός» τοῦ περιηγητοῦ, πληροφοροῦν περὶ ναῶν καὶ τειχεῶν, καὶ χωρίων καὶ προαστείων, ἀτμοπολικῶν, ταχυδρομικῶν καὶ τηλεγραφικῶν ἐταιριῶν κλπ. Περιέχει ἐν τέλει κατάλογον χρονολογικὸν τῶν σουλτάνων καὶ τῶν πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δυστυχῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τοῦ Σκ. Βυζαντίου συμπαγέντα. Ὁραϊάν τοῦ βιβλίου ἀνάλυσιν ἐποίησατο ἐν τῇ παρ' ἡμῖν μεσαιωνογραφικῇ ἐταιρίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν ὁ φίλος κ. Γ. Π. Βεγλερῆς.

Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου συνέστησεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας τὴν πλήρωσιν τῶν ἐδρῶν τῆς ἀρχαιολογίας καὶ γενικῆς ἱστορίας. (Ν. ἔφημ. 12 96ρ.)